

költséggel újá építette. Száz ezer forintnál többet költött népiskolák állítására. Papjai helyzetének javítására nagy összegeket fordított. Az első főpapok egyike volt, a kik papjaik kongruátját méltányosan rendezték. Ezekon kívül 200,000 frtot tett le «Konstantin-alapítvány» czimen kegyúr nélküli egyházak, plebániák és kántori lakások fenntartására, stb. De a vallásos és iskolai alapítványokon kívül nem feledkezett meg az emberi nyomorúság enyhítéséről sem. Erről tanuskodik a székvárosában, Váczon 80,000 forintot föllállított árvaház, a 100,000 forintba került kórház és szegények háza, mely alapítványokat a káptalan kezeli mindaddig, míg a töke fel nem szaporodik annyira, hogy abból építeni és a nagobb számban kórházat és árvaházat fenntartani lehetősé lesz. Nagy számú kisebb jótéteményeit is számíttva, az egy milliót jóval fölülmúlja életében tett adakozásainak összecsége. S a mit tett életében, azt kiegészítette halálában. Közönségre jutott végrendeletében egész sorát tette a közönség alapítványoknak. Így 100,000 frtot hagyományozott egy magyar katolikus egyetem létesítésére, 14,000 frtot szülővárosára, Szekesváros szegényeinek és árváinak, 10,000 frtot szülővármegyéjére, Nyitra szegényeinek, 10,000 frtot a váci piaristáknak, stb. A különböző kisebb-nagyobb hagyományok után, melyekben gondoskodott gazdatisztjeiről s családjeiről is, a mi még fenmaradt, a «Konstantin-alapítvány»-hoz csatoltattatta.

Jellemzi az őz püspök gondolkodásmódját, hogy temetése részleteit mikép állapította meg végrendeletében. Egyszerű, festetlen deszkakoporsóban, papjai vállán kívánt a sirba vitetni, gyászkozsai és koszorúk mellőzésével.

Július 26-án temették el a maga kívánta egyszerűséggel, általános részvét mellett. A király s a kormány tagjai részvétáviratokban fejezték ki gyászukat. Egyházmegyéje papsága, azoknak a városoknak s intézeteknek képviselői, melyek jótéteményeiben részeselettek és a váci közönség nagy számban kísérték a váci székesegyház alatt levő sírboltjába. A gyászszertartást a kassai püspöki székben utódja, Bubits Zsigmond püspök végezte.

HATTYUDAL.*

Mindhiába, elomlóba a rózsá,
Levelei elhervadtan,
Elsárgultan
Hülladoznak le róla...

Mindhiába, lebukóba már a nap,
Felette a setét éjnek,
Vak éjfének
Sűrű árja összecsap...

Mindhiába, út az óra nekem is,
Homlokomat zord fuvalmak,
Jeges újjak
Borzogatják, tépdések...

Ég veletek, mind ti, kiket szerettem,
Még egy esőket, búcsukezet,
Ejtetek egy
Forró cseppet felettem!...

Kolozsvár, 1899 május 25.

E. Kovács Gyula.

E. KOVÁCS GYULA.

Lelkes szavát meghallotta
Petőfi a magas égből
S letűndöklött homlokára
Tünyilázó nap képében.

S míg a művész nagy nevének
Dicsőségét szerte zengé:
Lángelkének sugarával
Felszókolta maga mellé.

Endrői Sándor.

* E költeményt az elhunyt költő-művész hátrahagyott iratai közt találták s családja küldte be lapunknak.

EMLEKEIM A SZABADSÁGHARCZBÓL.

(Vége)

Midőn a gyógyszerárunk tájára értem, meglepetve láttam, hogy a kozákok már arra száguldanak. Teljes erőmből futottam át a piaczon gyógyszerárunk ajtajához. Nehány kozák kést tartva szájában, a piaczon keresztül iszonyú sivalkodással vágatott utánam. A számomra félig nyitott ajtót elértem, beugrottam a gyógyszerárba, de az ajtót már bezárnom nem sikerült, mert egyik kozák a pikájával azt megakadályozta, két társa hirtelen leugrott és a fél ajtót erővel kinyitották, s a gyógyszerárba beléptek.

Ekkor el voltam készülve, hogy leszúrnak. De ezek — valószínűleg észre vévén, hogy patikában vannak, — meglepetésemre a rögtön utánunk betóduló kozákokkal «vutkit» és «klebát» (pálinkát és kenyeret) kértek. Természetes, hogy a megmenekülés reményében szép piros karminatívával szolgáltunk nekik, főnököm neje pedig kenyérral sietett be a gyógyszerárba, mit a kozákok mohón fogyasztottak.

Alig telt néhány perc, már kozák tisztek jöttek a gyógyszerárba, a mikor is a közlegénység rögtön kitalarodott. A tisztek frissítőket kértek, a mivel elküldtél szolgáltunk.

Alig újabb 5 perc eltelével már rendes lovassági tisztek jöttek a gyógyszerárba, köztük magasabb rangúak, mire a kozák tisztek gyorsan elpárolgottak. Hasonlóan frissítőket kértek. Ezen rendes lovassági tisztek, — kik közé mindinkább előkelőbbek kerültek, — francia, német és orosz nyelven egyaránt beszéltek.

Ez idő közben a Hatvani-útea felől fehér lovakon, katonai nagy zenekar közeledett felénk, utánuk két üteg ágyú tüzéséggel, majd egy feketelovas ezred rendes lovasság, kik valami czári himnusz énekeltek. Utánuk ismét katonai zenekar, szinte fehér lovakon, két üteg ágyú tüzéséggel, s egy ezred lovas, egyforma szürke lovakon, szintén énekelve.

Ezek után még hatalmasabban zenekar következett ismét fehér lovakon, két üteg ágyúval és tüzéséggel. Utánuk méltóságos magatartással közeledett az orosz császári lovas testőrség, mind egyforma lovakon. Szép, dőlczeg ember volt valamennyi.

Sok időbe kerülne, de le se tudnám írni e szinte megdermesztő bevonulást. Látni e ropant sereget ily készűltséggel és elképzelni, hogy Görgei fáradt hadával képes legyen ily rettenetes erőt leküzdeni!... E hatalmas zenekarok hangja, a tengernyi pompás lovasság, az ágyúk nagy száma úgy tetszett nekem, mintha hazánk függetlenségét eltemető gyászkiéret volna...

A bevonulás azon formában, mint fentebb írtam, a már szinte megérkezett gyalogezredek által csaknem végtelenség tetszett.

Míg e bevonulás tartott, gyógyszerárunkat mind előkelőbb tisztek foglalták el, kik frissítőket is kértek. Midőn közöttük egy szelid, nyilt arcú és nemes vonású kapitány (kit, hozzánk szállásolva be magát, később jobban is megismertem) — tölem németül grogot kért, s a cukor keverése közben talán véletlenül, de egész bizalmasan kérdezte: tudom-e, hol volt szállva Görgei? Mire azt feleltem: «Görgei nem volt itt?» Meglepetve nézett rám a kételkedésnek bizonyos nemével, vajon igazat mondok-e, s újra kérde: «Mit mond? Görgei nem volt itt?»

Én egész őszinteséggel és bátran szemébe nézve, mondtam: «Görgei nem volt itt, kapitány úr, ezt biztosan mondhatom». «Hát ki volt a parancsnok?» kérde. «Nagy Sándor tábornok és

Korponay ezredes», feleltem. Még akkor nem tudtam, hogy Máriaassy ezredes is ott volt, ki a balszárnyat vezényelte.

E kijelentésemre gondolkozóba merült a kapitány, azután grogját megívá, tisztársai közé menve, oroszul mondott nekik valamit, mit következőleg értelmeztem: Csak képzeljék, ez a fiatal ember azt mondja, hogy Görgei nem volt itt; mert beszédjére tisztársai mind rám néztek; egy pár fitymálva — úgy gondoltam — azon észrevételre tette: eh! tudja is ez; de a többiek felém fordulva kérdezték németül: honnan tudom biztosan, hogy Görgei nem volt itt. «Onnan — feleltem, — mert ez itt köz-tudomású dolog.» E kijelentésem meglepetést okozott. Többen kimentek és a gyógyszerár előtti téren a fővezérre várakozó tiszteknek elmondták, mint újságot.

Most már legfőbb tisztek — tábornokok is — jöttek be, majd nemokora nagy mozgás keletkezett kívül. Paskievics herceg főparancsnok nagy kíséretével érkezett a gyógyszerár elé, kinek a várakozó tisztek jelentést tettek és úgy sejtettem, hogy a Görgei felől tölem hallott hírt is megmondották. Paskievics pár perc múlva leszállott lováról és környezetének egy része által követve, belépett a gyógyszerárba.

Az előttem mintegy hatvan évesnek látszó, (következő napon tudtam meg, hogy 67 éves), félig ősz, közép-magas termetű vezér nyugodt méltósággal egy karosszékbe ült; tisztjeitől kérdézősködött, kik egyszerre három nyelven is feleltek, és a társalgás később is orosz, francia és német nyelven folyt.

A most befejezett ütközet eseményeit tárgyalták oroszul. Görgei ismét szóba jött. Kapitányom, kinek a grogot kiszolgáltam, úgy sejtetem, azt mondhatta felém mutatva, hogy e hírt tölem hallotta. A herceg egy pillanatra reám nézett, azután rendelkezéseit adta ki tisztjeinek, a mit abból következtettem, hogy többen azonnal mély tisztelegéssel távoztak.

Környezetével további beszélgetés közben egyszer felém fordulva szelid, leereszkedő hangon kérde németül: «Mondja meg, fiatal ember, honnan tudja ön bizonyosan, hogy Görgei nem volt itt?» «Annyiban tudom, — feleltem — a mennyiben ez itt köz-tudomású.» Azután kérde: «Hát melyik tábornok volt itt?» Mire Nagy Sándort megneveztem.

Gondolkozott, azután mintha e nevet olvasásból már ismerte volna, magában mondá mintegy megkorrigálva: «Nagi.»

Ezután a társalgást környezetével ismét a délutáni ütközetre vitte; mint kivehettem, a magyar sereg harcalképességéről volt szó. Közben úgy véltem, mintha a herceg azt monddta volna, nagyon valószínűnek tartja, hogy Görgei csakugyan nem volt itt.

Mint hogy a társalgás folytatólag ismét három nyelven történt, a harzi képességre nézve Paskievics németül, mit mi is hallhattunk, a következő véleményét nyilvánította: «Tüzéreik kitűnők, gyalogságuk közepes, lovasságuk gyenge.»

Ekkor néhány tiszt jött ismét be a gyógyszerárba; úgy véltem, mintha azt mondanák, hogy a hatóság hódolatának elfogadásáért esedezik.

A herceg pillanatra elgondolkozva, németül (de oly hangon, hogy mi is halljuk) mondá:

— Szerencsétlen nép; hogy mennyire meg-erőtítették magukat, abból is láthatják az urak, hogy már a gyermekeket is harcra vitték. A mint az ott maradt ágyúk mellett eljöttem, részvét fogott el, midőn az elesett szegény tüzéreket láttam, valamennyi mind gyermek volt.

A becsukott boltok, úgy látszott, nem tetszet-

tek neki s meglepéssel helyeselte, hogy gyógyszerárunkat nem esztuk be. Meghagyta, hogy állandóan tartsuk nyitva, legyünk bizalommal. Elrendelte, hogy gyógyszerárunk biztonságára katonai őr állítsassék. Ezzel környezetével távozott. Öt perc múlva az őr már ki volt rendelve.

Már alkonyodott s fél hétre járt az idő, mikor a folyton érkező orosz sereg utolsó része a piacra jött, pedig a csatatéren is maradt egy jó csapat az elesettek eltakarítására.

Aznap négy tisztet szállásoltak be hozzánk: egy ezredest, ki törzsgyökerez orosz volt s németül keveset értett, egy lengyel születésű őrnagyot, s két kapitányt, kik eszlendi németek voltak. A három utóbbi művelt, előkelő modorú férfi volt s rokonszenvesen viselkedtek.

Este együtt vacsoráltunk, bizonyos tartózkodással; másnap, pénteken délben szinte együtt ebédeltünk, míg este az ezredes a vacsorától kimaradt. Az egyik kapitány, ki dorpáti születésű volt, a térparancsnoksághoz volt beosztva, mely hivatalt hamarjában a gyógyszerár fölötti emeleten helyezték el, a volt magyar hadügyminiszterium helyiségében. Ezért vele csakhamar bizalmasabb helyzetbe jutottunk. A vacsoránál eddigi tartózkodó szerepükből kivetkezve, meglepetésünkre oly nyíltsággal viselkedtek vendégeink, hogy egészen megkönnyebbültünk. A lengyel őrnagy föllállott. «Uraim! — mondá — magunk vagyunk, megemendik Önök, hogy bizalmasan nyilatkozzam. Midőn hárman vagyunk, szólhatnak Önök bármiről bátran, csak akkor legyenek óvatosak, ha az ezredes úr itt van. Legyenek meggyőződve, hogy Önök hazafiúi fájdalomát, szerencsétlenségét mi is érezzük; részvéttel vagyunk Önök iránt, mintha testvéreink volnának. Ne tekintsenek minket e ruhában ellenségnek, hanem barátjuknak. Az Isten éltesse mindnyájukat.» A két kapitány helyesleget oszta a nyilatkozatot, poharainkat mindnyájan össze kocczintottuk.

Szombaton az ezredest Nagy-Várad felé rendelték, s így magunk maradtunk. Vendégeink bizalmasan közölték velünk a napi eseményeket. Megjósolták, hogy Görgeinek már lehetetlen tovább küzdeni. Legyünk elkészülve a kikerülhetetlen megadásra. A magyar sereg napról-napra apadt, részvételt tudatták, hogy mennyire gyűl foglyaik száma. Egyik nap bizalmasan tanácsolták, hogy igyekezzünk menekülni Kossuth-bankóinktól, mert azok meg fognak semmisíttetni. Magok is váltottak be tőlünk azon állítással, hogy ez náluk nem fog elveszni. Dicsérték különösen tüzeinket, a váci makacs védekezést. «A mostani csatában — mondá egyik, — a legelső ágyúgolyó egy tábornokunkat is elsodorta.» Ez, ha jól tudom Kuprianov, a második hadtest parancsnoka volt.

Paskievics, valamint a fiatal, szép, szőke és délezeget termetű Konstantin nagyherceg, jelen-kevény haddal — közöttük a czári testőrséggel — több napig Debreczenben időztek, s egyszer fényes katonai ünnepélyt rendeztek a piaczon; talán a czár neve- vagy születésnapja volt. Különösen pompásul nézett akkor ki a díszbe öltözött testőrség.

Augusztus 13-án tudatták velünk vendégeink, hogy Görgei a fegyverletételt bejelentette. K.

ADATOK PETŐFI GYERMEKKORÁBÓL.

Mint tudva van, Petőfi Sándor gyermekkorában Kecskeméten három évet töltött s remélhető levén, hogy élnek még ott olyanok, a kik őt ekkor ismerték s rá visszaemlékeznek, a múlt

1849-iki kép után.

PASKIEVICZ TÁBORNOK.

napokban lerándultam Kecskemétre azzal az elhatározással, hogy felkutassam, a mit a költőre vonatkozólag ott még megtudni lehet. Sorra járva az akácfaúsz utcaiak, bekopogtattam mindazokhoz, kik a Petrovics mészárosokra emlékeztek, hogy kitudakoljam tőlük, a mit a költő gyermekkoráról emlékezetökben megőriztek. Kada Elek polgármester, Lauko Károly evang. lelkész, Gömörly Frigyes nyug. árvászéki elnök, Kecskemét város volt főjegyzője és Rhúz Béla (utóbbi kettő Petőfinek anyai ágon rokona) támogatásával sikerült is néhány, eddig ismeretlen adatot szereznem. Ez adatok Petőfi gyermekkorára (6—9 éves koráig) vonatkoznak azon esztendőkből, a melyeket Kecskeméten töltött. Kecskemét város polgármestere kidoboltatta az egész városban, hogy azok, kik a Petrovics mészárosokra még emlékeznek, vagy róluk tudnak valamit, jöjjenek föl hozzá a városházára. Ki akar hallgatni mindenkit, a ki Petrovicsékat ismerte.

Igy tudtam meg a következőket: A Hruz-család, a melyből Petőfi anyja származott, Felső-Magyarországból jött az Alföldre, s Kecskeméten telepedett meg. A sok tagból álló család gyermekei innen házassodtak szét a környékre. Petrovics István, szabadszállási szék-bérlő, itt ismerkedett meg Hruz Máriaival, Petőfi anyjával, a kit 1818 szeptember 15-ikén oltárhoz is vezetett Aszódon.

1828-ban Petrovics Istvánnak jól jövedelmező székberlete volt Fegyverházán. Innen igen gyakran járt Kecskemétre, a hol Gábel* mészárosal közösen is tartott székberletet. Valahányszor Petrovics Kecskemétre jött, mindig Rhúz Mihály odaváló gazdálkodóhoz szállt, a ki rokona volt feleségének. Voltaképen őt is Hruz-nak hitták, de mivel mindenki Ruznak ejtette ki a nevét, ő a h betűt az r után tette, s attól kezdve gyermekei is így írták nevüket.

Ő beszélt rá Petrovicsot, hogy hat éves kis fiát hozza Kecskemétre és járassa az ottani evang. iskolába, a hol az időben a szigorúságáról és rendszeretéről híres Schifferdecker Dániel volt a tanító. Petrovics 1828 május hónapjában el is hozta fiát s mintán május 10-én az iskolába beíratta, Rhuzék gondjaira bízta. Rhúz Mihály öt gyermeke közül a két kisebbik fiú: Mihály és Benjámin szintén az evang. iskolába járt. A Rhuzék háza közvetlen közelben, mintegy ötven lépéssnyire volt az iskola-épülettől, azon a helyen, a hol most a Beretvási-

fogadó van. Rhúz felesége korán elhalván, a legidősebb leány: Erzsébet volt a család gondozója. Ő gondozta a kis Petrovics Sándort is, a kit nagyon szeretett, s tréfásan Vicskó-nak (valószínűleg a Petrovics név után) szólított. És a kis Vicskó vigan élte napjait Kecskeméten, s míg az iskolában szorgalmasan tanult a abc-ézet, otthon sokat játszott a homokban, a mi gyöngye szervezetére jótékony hatással volt. Venyige-pálcikáival a kezében gyakran bebeszaladt az utcáról és kérte Erzsébet néni-t, hogy csináljon neki ostort. Alkonyatkor a gyermekek rendszeren körülülték az asztalt. Ilyenkor Rhúz Erzsébet, a kinek nagyon szép hangja volt, dalolt nekik. Azon időben volt a legkedveltebb nóta a «Cserebogár, sárka cserebogár», a miről később Petőfi is megemlékezett egyik költeményében. Nagyon valószínű, hogy az ott hallott dal csegett a költő fülebe, mikor hosszú évek múltán gyönyörű költeményét megírta. Majd meséket mondott a gyermekeknek, a melyekben kimondhatatlan gyönyörűséget telt a kis Sándornak. Rhúz Erzsébet kétségkívül hatással lehetett a 6—8 éves gyermek fogékony lelkére. A kik ismerték, mondják, hogy igen olvasott, művelt, ábrándos leány volt. Egyébként soha sem ment férjhez, s mint öreg kisaszony halt meg Kecskeméten. Lauko Károly, Kecskemét mostani evang. lelkésze még ismerte e nőt. Előtte is gyakran emlegette Petőfi Sándort.

Igen eleven, de nagyon jó természetű, szelid gyermek volt az én Sándorkám — szokta mondani. — Úgy viseltem gondját, mintha az enyém lett volna.

Petrovics Sándor két évet töltött Rhuzéknál: 1828 és 1829-ben lakott náluk. Vakációzni haza, vagy kis-kőrösi rokonaihoz: a Dinka-családhoz ment, hova szülei is ellátogattak. Az egyik Dinka-leány, a kit Kovácsay (Kovátsay) István kecskeméti szürszabó vett feleségül, garasos keresztanyja* volt Sándornak.

Az 1829-ik iskolai év vakációján Kovácsayék is bent jártak Kis-Kőrösön, Kovácsayné szüleinél. Ott találkoztak Petrovicsékkal. Kovácsayné ott tudta meg, hogy a kis Sándor már két évet töltött Kecskeméten, s hogy az ottani evangélikus iskolában tanul. Tréfálkozva szemrehányást tett Petrovicséknak, hogy miért nem hozza adták a Sándorkát, a kihez neki némi jussa is van, mivel hogy keresztanyja a fiának. Ekkor határozta el Petrovicsék, hogy a következő iskolai évben Kovácsayékhoz adják a fiút.

Ugy is történt. 1830-ban Petrovicsné behozta fiát Kecskemétre, s a Kovácsayné komaasszony gondjaira bízta.

Kecskeméten még most is él Kovácsay Julia, Kovácsay István unokahuga, a ki 1830-ban Petrovics Sándorral járt iskolába és rokonainál naponként találkozza, játszó társra volt a kis Sándornak. E tisztes matróznak kisdédője van a kecskeméti második tizedben. Mikor a polgármester kívánságát meghallotta, ő volt az, a ki jelentkezett, mint Petrovicséknak még élő ismerőse. Érdekes, hogy az öreg kisaszony csak utóbb tudta meg, hogy az ő volt iskola- és játszótársa Petőfi, a nagy költő.

Kovácsay kisaszonyt én is fölkerestem és szóról-szóra jegyeztem föl mindazt, a mit Petrovics Sándorról elmondott, a mint itt következik:

«Édes anyámmal — beszéli Kovácsay kisaszony — naponként eljártunk nagybátyámhoz Kovácsay szürszabóékhoz, s a nyári délutánokat rendszeren rokonlátogatásban töltöttük. Egy délután, mikor ismét átmentünk hozzájuk, azzal fogadta Kovácsayné az anyámat, hogy rokonokat vár Fegyverházáról. Elmondta, hogy Petrovics mészárosné ma hozza el a fiát, a ki náluk lesz szálláson, s itt jár iskolába. Én akkor 8—9 éves lehettem. Egyszerre parasztszékér állt meg a ház előtt. Petrovicsné érkezett meg a fiával. Kovácsayné rögtön eléjük sietett a kapuba. A czokmókot, a mit magukkal hoztak, a kocsi hordta be a tornáczra és letette az ott levő asztalra. Még most is élénken emlékszem vissza, mintha csak ma láttam volna, hogy Petrovicsné, a ki középtermetű, inkább alacsony nő volt, fekete kis csipke-főkötőt viselt a fején és az akkor divatos német szőrruha volt rajta.

* Az Alföldön még most is vannak garasos keresztanyok. A gyermek keresztelésénél pénz tesznek az asztalra a kis gyermek számára és kijelentik, hogy ők is komák akarnak lenni.

* Petőfi életrajzírói hibásan Göbel-nek írják.

Jóságos, mosolygó arccal tette kezét kis fia vállára, s úgy lépett a szobába. A fiát én akkor 9—10 évesnek néztem. Gyöngye, vékonyosontú kis barna fiú volt, csinos, szabályos arccal és göndör sötét hajjal. Petrovicsné nagyon kérte Kovácsayné, hogy vigyázzon Sándorkájára, a kit csak nagy őrizettel bírt eddig fölnevelni. Határozottan emlékszem — később anyám is gyakran emlegette, — mikor Petrovicsné elmondta, hogy nem osodálja a fiú gyöngeségét, hiszen hét hónapos volt, mikor a világra jött. A hába szalvétába kötve megmérte, s akkor csak másfél fontot nyomott. Aztán egy öreg paraszttasszony tanácsára úgy fűrésztöttek, hogy a langyos vízbe kevés spirituszt is öntöttek. Így erősítették, hogy megmaradjon. Petrovicsné még arra kérte Kovácsayné, hogy fiának oszonnára is adjon kávé.* De erről ne szóljanak az urának, ezt majd ő fogja megfizetni. . . Később gyakran találkoztunk ott Petrovicsnéval, a ki — a mikor csak tehette — ájtott Kecskemétre, s meglátogatta a fiát, a kit nagyon, nagyon szeretett. Kovácsayné is szerette a kis Sándort, kedvezett is neki, mert szelíd, jó gyermek volt

1828-ról szóló lapját* Megörökítetttem pedig fényképben az említett lapot azért, mert a ki Petőfi irását ismeri, az első pillanatra észreveszi: mennyire hasonlítanak Petőfi vonásai az öreg tanítóéhoz, a ki oly módon oktatta tanítványait az írás mesterségére, hogy az első sorban ő írta le a betűket vagy mondatokat, a miket aztán a következő sorokban híven utánozni igyekeztek a gyermekek.

Ez adatokat gyűjtöttem Kecskeméten azon időből, midőn Petőfi az ottani kis evangélikus iskola növendéke volt.

Kéry Gyula.

A RUTÉNEK KÖZÖTT.

Az a nyomorúság, melybe a keleti Kárpátok lejtőin lakó rutén nép jutott, az utóbbi években különösen felkeltette a közfigyelmet. A munkácsi görög katolikus püspök, *Firczak* Gyula elnökle a alatt, főleg az érdekelt vidékek országos képviselőiből bizottság is alakult, a mely feladatát tűzte ki e szegény, hazafias nép sorsán javítani.

tásának meghonosítását; a galicziai bevándorlás megszorítását, ezenkívül könnyítéseket az adózás és regále-bérbeadás körül. A földadatok főrésze a földművelési kormány hatáskörébe esett és tényleg *Darányi* miniszter sokat is tett a ruténségért. Tetemes területeket vett bérbé a munkácsi Schönborn-féle uradalomtól s ezeket részben közvetlenül adta olcsón bérbé a szegény népek, részben pedig a kiosztott inthali növendékmárha nyári legelője gyanánt értékesíti. Ezek az u. n. *havasok* dús legelőterületek, melyek bő táplálékot adnak száz meg száz marhának s kiinduló pontjai lesznek a magyar havasi gazdálkodásnak, mely tej, vaj- és sajtkészítésben áll s mint Tirolban és Svájcban tapasztalható, bő jövedelmet nyújthat majd a ruténségnek is.

Ezeket a havasokat látogatta meg legutóbb *Darányi* földművelési miniszter s járta be részben lóháton. Még pedig — mint érdekes lesz megemlíteni, — a miniszter útnak indult egy darabig épen összeesett azzal, a melyet a hagyomány szerint egykor *Rákóczi* Ferenc is használt a havasokon való átkelése alkalmával. Kisérletben

Berghammer J. fényképe után.

BEREG- ÉS MÁRAMAROSMEGYEI RUTÉN KÜLDÖTTSEGEK DARÁNYI IGNÁC FÖLDMŰVELÉSI MINISZTER ELŐTT A «NÉVTELEN» HAVASON.

nemcsak otthon, hanem az iskolában is. Az iskolaépület még most is ugyanaz. Nem változott rajta semmi, legfeljebb az, hogy a fala akkor fehér volt, most pedig sárgára van meszelve. Még a régi padok is ott vannak, a melyekben mi tanultunk. . .

Ez maradt meg Kovácsay Julia emlékezetében. Kétségtelen, hogy a fejlődő gyermek lelkére a legmélyebb hatást Rhúz Erzsébet után *Schifferdecker* Dániel, a tanító gyakorolta, a ki három éven át oktatója volt. *Schifferdecker* — mint egykori tanítványai beszélték Lauko lelkésznek, — rendkívül szigorú, de rendszerető, egyeneslelkű magyar ember volt, noha neve német hangzású. 1817-től 1830-ig működött Kecskeméten. Tanítványairól rendszeres katalógust vezetett latin nyelven s ebbe tette megjegyzéseit a rendetlen gyermekekre. Petrovics Sándor nevéhez három éven át soha sem irt megrovást. E katalógust most is kegyelettel őrizi a kecskeméti evangélikus lelkész. Az ő sziveségéből fotográfáltattam le a katalógus első,

A ruténség nyomorúságának főoka a galicziai bevándorlásán kívül a szerencsétlen birtokviszonyokban és abban rejlik, hogy a föld népe a közvetítők zsarolásainak teljesen ki volt szolgáltatva. Így felették aztán oda a viszonyok, hogy a nép munkássága mellett is eladósodott, rosszabb években még burgonya- és zabtermése is kifogyott annyira, hogy tavasz felé nem volt mit ennie s nem egy közülök a folytonos koplalásból eredő bajoknak esett áldozatul. A korcsmáros, üzérkedő szatócs, a vállalkozó meggazdagodott, a szegény nép pedig az éhenhalás és kétségbeesés közt élte le napjait. Kivándorlásra is a rutének közül csak az aránylag vagyonos gondolhatott.

A munkácsi püspök elnökle a alatt alakult bizottság kifejtette s a miniszterekhez intézett emlékirataiban elmondotta mindezeket, ezenkívül azonban orvoslasi módokat is hozott javaslatba. Kérte az állami iskolák szaporítását és az oktatás ingyenessé tételét; a halina-szövécs fejlesztését, a kosárfonás és faszerszámok gyár-

voltak *Hagara* Viktor beregi, *Török* József gróf ungi főispán; *Pirkner* János állattenyésztési főfelügyelő, *Egan* Ede miniszteri megbízott, — a kinek kezében van a ruténség mezőgazdasági újjáteremtésére irányuló intézkedések végrehajtása letéve; — továbbá ott voltak *Majláth* József és *Széchenyi* Imre grófok.

A nép derék hazafias görög kath. papjainak vezetése mellett sereglett össze annak a miniszternek üdvözlésére, a kitől annyit vár s a kinek már eddig is annyit köszönhet. Egyik képnk a *Hrapicka Jamán*, vagy *Névtelessen* havason lefolyt fogadtatást mutatja, a mint *Jackovics* bukózi plébános üdvözli a minisztert. Mögötte áll a nép sűrű sorokban. A nyugovóra hajló nap megaranyozva hegyet és völgyet, elfeledhetetlenül szép és változatos kilátást engedett Ung-Máramaros és a távol Galiczia bércei felé. Másik képnk a verhovinai küldöttséget tünteti fel, a mint a *Firczak* havason, lelkészei vezetése alatt tisztelget a miniszter előtt.

Végül bemutatjuk az inthali gulyáról felvett fénykép mását is. Ez a szép gulya, melyet a földművelési miniszter a bereg- és máramaros-megyei hegyvidéki földművelők részére Tirolból hozatott, fog a rutének havasi gazdaságának alapját szolgálni.

* Abban az időben a kávé, főképp oszonnára, kivétel számba ment, s ezukor nélkül itták. Petőfi — valószínűleg megszokásból — később is ezukor nélkül itta a kávé.

* Petrovics Sándor nevét — mint az a fakszimilión is látható — utóbb huza alá valaki plajbászszal. A neve után levő két kereszt is a későbbi időkről való.

ERDÉLYI TÁRSASÉLET A SZÁZAD ELEJÉN.

Érdekes adatokat találunk följegyezve a jelen század első évtizedéből az erdélyi társaséletről *Soutzo* Miklós herceg, moldvai nagy lothot francia nyelven most megjelent emlékirataiban. A *Soutzo*-család egyike a legrégebb fanariota családoknak s az emlékiró atya hospodárja is volt két évig a dunai fejedelemségeknek. Csak a görög forradalom vetette ki székéből, a mikor állítólag a «hetairia» által titkon fölbérelt orvosok siettették halálát. Utódjával a porta a szintén fanariota bojár családból való *Kallimakhí* Károlyt szemelte ki, a mikor *Ypsilanti* betört Moldvába s ott a népességet a görög szabadságharc ügyének igyekezett megnyerni.

De terve balúl ütött ki. Az arisztokrácia magatartása egyenesen ellenséges volt *Ipsylanti* ügye iránt. Bukarestben fejtelenség tört ki. A török csapatok fanatizmusa s a forradalmi mozgalomhoz csatlakozó csöcselék lázongása két tűz közé szorította a békésebb elemeket; élet és vagyon kockázta volt. Ez és a török

bujdosókat, a románok és magyarok közötti szomszédi jó viszony békéjét nem zavarta még semmi félreértés, sem a későbbi évek annyi gyászos eseménye. Egy ízben *Előpatakig* kalandoztak el, s egy szerény gazdánál kopogtattak be, a ki ingujjban fogadta az előkelő vadásztársaságot, s nem adhatott nekik másutt éjjeli szállást, mint csürjében; de legjobb borait szolgálta fel nekik, s a miye volt, szívesen megosztotta látogatóival. Mäskor a Maros-Vásárhelyről *Beszterczére* vezetö úton érte az éjjel a hercegeket. Két szép úrikastély közül megállottak annak kapujánál, mely figyelmüket jobban felkeltötte. Véletlenül a Bethlen-család egyik kastélya volt. Hét csevegö, bájos fiatal grófhölgy fogadta az utasokat, egy francia guvernante-tal. Szüleik nem voltak otthon. Bebocsátották, a nélkül, hogy a nevetek kérdezték volna. Egy negyedóra elég volt, hogy a legszívesebb barátság fejlődjék ki, az idegenek részt vettek a családi estebéden s néhány órai együttlét után mint a legjobb barátok váltak el.

Nem ily fogadtatásban részesültek a szászok közt töltött idő alatt. Brassóban ez időben már

volt és rögtön bensö baráti viszonyt kötött a *Soutzo*-családdal egy *Bethlen* grófnö, *Ürményi*, *fiumei* kormányzó, *Hammer* bárónö, fiatal leányával, egy *Lázár* kisasszony és még sokan mások, nemcsak betegek, de szörakozni vágyó üdülök is. Fesztelenség és derült jókedv fűszerezte a mehádiai szép napokat. Zárkózott osztálygög, a pénz hiü feszegeése, kapzsi üzleti szellem, mindez ismeretlen volt még akkor a híres magyar fürdő életében, az első találkozás barátokká is tette az embereket s a csodatevö cseppekben megtalálta a gyógyulást a béna és nyomorék is. Persze a társalgási nyelv még túlnyomólag német volt, s *Soutzo* herceg nem mulasztja el megjegyezni, hogy ha olykor a közös szalonban vagy a holdfényes éjszakában elváltak egymástól az ismerösök, annyi «Gute Nacht» hangzott fel, hogy időbe került, míg a társaság nagy sokára széteszladozott.

Még azon év december havában a brassói hatóság egy félreértés következtében pör alá vette a hercegek ingóságait. Ennek az eredménye egy *Kolozsvárra* tett utazás lön, hogy a kormányzékttól az ingök zár alól leendö fel-

Berghammer J. fényképe után.

ÁLLAMI GULYA A «NÉVTELEN» HAVASON.

betörés veszélye egész családok emigrációját idézte elő a kies Erdélybe, a szabadság és vendégszeretet klasszikus hazájába. A *Soutzo*- és *Cantacuzéne*-család is arra vette útját az 1821. év februárjának közepén 20—30 fegyveres albán kíséretében, a kik a fedezetet szolgáltatták, elszántan arra is, hogy meghalnak, ha kell, az őrizetükre bizott menekülök védelmében. A határig valahogyan baj nélkül érkeztek meg, de a sorompó zárva volt, s két teljes órán át kellett várakozniok a téli hidegben, a hölgyeknek azonfelül átnedvesedett cipökben, míg könyörületre hajlíthatták a vámöröket. Átlépve a határt, a menekülök elszéledtek, ki Brassóba, ki még tovább, Nagy-Szebenbe.

Pompás vadászterület kínálkozott itt Brassó regényes vidékén a szenvedélyes vadász *Soutzo* hercegeknek. Napestig folyt a hajszja fogolyra, fűjre, nyúlra és vadkacsára. A hercegek anyai nagybátyja, a 95 éves aglegény *Ghika Mihály* is nem egyszer kezebe vette a puskát, hogy folkeresse a *Bárczaság* gazdag síkjait, s a Brassó körül elterülő rengetegeket. A herceg az erdélyi magyarság részéről élvezett előzékeny és vendégszerető fogadtatásról igen melegen emlékezik meg. Kastély vagy kunyhó, egyforma lekötelező szívelyességgel fogadta vendégül a

egy kir. olasz opera-társaság működött, melyet Bukarestből vetettek oda az 1821. évi események. Egy kör első emeletén rögtönöztek számára szinpadot, a hol azelőtt a bálakat szokták tartani. Az opera azonban nem sokáig tarthatta magát, a polgárság nem látogatta, sőt gyanús szemekkel méregette az idegen bojár családokat, a kik addig ismeretlen fényűzést kezdtek meghonosítani a jámbor szász nép között, mely azelőtt kalappal fején, kezében esernyőjével valczerezett végig a szalán. Keresték az alkalmat, hogy beléjök köthessenek. Boszúsan mormoltak, ha szemközt látták robogni öket hintóikban, vagy lovon: «eredj az országodba». Gyakori volt az összeüzdülés is az idegenek és bennszülöttek közt. Egyszer egyiköket meg is támadták a világitatlan utcákon, azóta a többi bojár csak hatalmas fűtykösökkel fölfegyverkezve járt az utcákon. Magának az emlékirónak pipáját ragadták ki egy alkalommal a kezéből, mivel a pipázás az utczán szigorúan tiltva volt.

A következő évben *Soutzo* herceg apósa családját követte mehádiai nyaralásába. Mehádian már ez időben fényes és előkelö úri társaságnak volt találkozó helye, melyben különösen nagy számmal volt képviselve az erdélyrészi arisztokrácia s a moldvai és oláh bojárság. Ott

oldását kérjék. Elsö dolguk volt *Kolozsvárt* fölkeresni *Bethlen* grófnöt, a mehádiai jó ismeröst. A grófnö nem volt otthon, de helyette anyja, született *Bánffy* bárónö fogadta nagy szíveséggel vendégeit. A mint az másképp nem is volt képzelhető a híres erdélyi vendégszeretet mellett, azonnal elhozatta podgyászaikat a fogadóból, egy egész lakatlan házat s kocsiit és lovakat bocsátott rendelkezésükre, s elhalmozta öket a vendégszeretet minden jeleivel.

Következő napokon *Jósika* báró kormányzóknak mutatták be az utasokat, a ki estélyt és ebédet adott tisztelőikre, ép úgy, mint *Bánffy* báró is, a gubernium titkára és gróf *Bánffy*, «kinek kedves és szeretetreméltó neje valódi párisi elegáncziával játszta a háziasszonyi tisztet». Ettől fogva ünnepet s mulatság mulatságot ért. Folyt a híres erdélyi bor, s a nagyúri fényűzéssel rendezett dús lakomák a két fivért egészen meglepték.

Megtudjuk e följegyzésekből, hogy a görög szabadságharc ügye is mily lelkes barátokra talált az erdélyi arisztokrácia körében; családi összejöveteleken, nyilvános ünnepélyeken pohárköszöntő pohárköszöntő után hangzott el s mindenki epedve várta a szabadsághösök fegyvereinek diadalát. Az erdélyi kormányzó secre-

Berghammer J. fényképe után.

VERCHOVINAI RUTÉN KÜLDÖTTÉSÉ A VOLÓCZ FÜLÖTTI FIRCZÁK-HAVASON.

tariusának már említett neje, a ki ép akkor hordozta szíve alatt születendő gyermekét, megragadta az alkalmat s a görög vendégeket fölkérte, mondjanak neki néhány szép görög nevet, hogy azok valamelyikéről nevezze el újszülöttjét. Érdekes tudni, hogy ez időből származik az oly felkapott Polyxena név is az erdélyi mágnás családok nőinél.

Wesselényi grófné még tovább ment, ő meg akarta tanítani gyermekeit is Homér és Anakreon zengzetes nyelvére. Valahogyan fel is hajszoltak egy ifjú embert, a ki állítólag Görögországban tanulmányozta a nyelvet, de a próbát, melynek eléje vetették, kinos felsüléssel végződött. Soutzo herceg mellé ültették az asztalnál, a ki sietett anyanyelvén intézni hozzá egy udvarias kérdést, Semmi felelet. Azt gondolva, hogy bizonyosan csak az új görög dialektus okoz nehézséget, klasszikus irodalmi nyelven ismételte meg kérdését. De minthiába, csak érthetetlen, papagájszerű visszhang volt a felelet. Harmadszor is ugyanaz volt az eredmény. A hölgyek majd megpukkadtak nevetésben, míg az ifjú irult-irult s idegesen fészkelődött székén. Nem is vette tréfára a dolgot, hanem a mint a vendégek visszavonultak a szalonba, úgy elpárolgott, mint a kámför.

Mikor elváltak, a lelkes Bámfy báróné e szavakkal küldött meg emléke egy kézimunkát Soutzo hercegnek: «a viszontlátásra Görögországban.» De ebben csalódott. Soutzo Miklós, kinek időközben két fia, Sándor és Konstantin született Brassóban, egyelőre nem Görögországba, hanem Bukovinába, Suczavára vonult vissza, hogy azután a békésebb idők visszaálltával még hosszú ideig szolgálja változatos közpályáján Románia ügyét.

VILÁGOS

1849. augusztus 13-ikán.

Azzal, hogy a magyar sereg, melynek száma az ország váraiban: a komáromi, aradi és pétervári helyőrségeken kívül legfeljebb 50—54 ezer emberre rugott, 180 ezer orosz és 140 ezer osztrák ellen sokáig nem tarthatja magát, mindenki tisztában volt.

Akadtak ugyan olyanok is, kik azt remélték, hogy a kolera, vérhas, tifusz s a roszt élelmezés az oroszokban még nagyobb kárt fog tenni, mint a honvédek szuronytámadásai és a huszárság fényes rohamai, de azt nem tudták és nem is sejtették, hogy a Galiczia szélén álló orosz tartalék a csatákban elesett és betegségekben elpusztult orosz katonák helyébe háromszor annyit küldött, úgy, hogy Paskievics serege, midőn szeptember havában Magyarországból kivonult, sokkal nagyobb volt, mint a mikor bejött.

Az orosz hadak lassú előrenyomulását leginkább az a körülmény okozta, hogy Paskievics herceg mindaddig nem mert határozottan felépni, míg Erdélyben Bem hadai uralkodnak a helyzetet és a Maros völgyétől visszavonulási vonalát fenyegethetik.

Mihelyt azonban Lüders és Grotenhjel

orosz tábornokok Bem seregét Erdélyben többszörös túlerővel tönkre tették, Haynau pedig 40 ezer emberrel a magyar derékhad hátát és baloldalát fenyegette: Paskievics 80 ezer emberrel rögtön átélte a Tisza vonalát.

Ezek után majdnem számtani bizonyossággal meg lehetett állapítani, hogy a végső harcok a Maros völgyében Arad tájékán fognak megvívni.

Görgei, kinek Kossuth augusztus 11-én a kormányt átadta, arra határozta el magát, hogy a hasztalan vérontásnak véget vetve, a fegyvert az oroszok előtt leteszi s ezt augusztus 11-ikén Aradról Rüdiger tábornokhoz intézett levelében kijelentette.

A fővezér e fontos lépésre az a meggyőződés bírta rá, hogy a szövetséges haderők ellen külső segély nélkül a harc immár lehetetlenné vált, s legfeljebb hasztalan vérontást vonna maga után.

Erre nézve Paskievics emlékirataiban a következőket jegyzi meg: «Az orosz táborban az a hír, hogy Görgei a fegyvert le akarja tenni, senkit sem lepett meg, különösen mióta az osztrák dunai hadsereg gyors előnyomulása s a temesvári ütközet kedvező kimenetele tudomásunkra jutott. Együtt és hadászati helyes hadmiveletről többé szó sem lehetett a magyarok részéről. A guerilla-háború pedig nem fért össze a magyarok jellemével.»

Görgei a Világoson — Bohus János házában — augusztus 12-én délelőtt tartott haditanácsban tábornokaival és önálló csapatparancsnokaival Paskievics azon válaszát tudatta, hogy feltétlen megadást követel és csak azt igéri, hogy Magyarországot a császár kegyeibe fogja ajánlani.

Miután egy végső erőmegfeszítéssel vivandó harc szomorú kimenetelére nézve ily körülmények közt semmi kétség fenn nem foroghatott, a súlyos föltételt kényszerűségből el kellett fogadni. Görgei a hadi tanács elhatározását hadi követe, Pöltenberg Ernő tábornok által, az orosz fővezér helyettesével, gróf Rüdiger tábornokkal tudatta, ki aztán erről a Nagy-Váradon tartózkodó Paskievics hercegnek jelentést tett. Paskievics eleinte nem hitte, hogy Görgei, ki Vácznál győzelmet vívott ki az oroszok felett s őket tévútra vezette, valóban kész letenni a fegyvert és valami hadi cselről tartott, miért is Rüdigert elővigyázatra intve, oly nagy haderőt rendelt ki a fegyverletétel színhelyére, mely számban a magyar csapatokai kétszeresen túlhaladta.

Augusztus 13-án hajnalban a Világos alatt táborozott magyar csapatok a szállósi malom előtti mezőre vonultak, melynek délnyugati részét orosz tüzérég, lovasság és gyalogság végtelen tömör oszlopai lepték el.

Görgei katonai kísérte élén lovagolva az elébe szintén lőháton jött Rüdigernek átadta a csapatok létszámának jegyzékét és kardját leoldotta, mire Rüdiger Görgeivel szívélyesen kezét fogva, arra szólította fel, hogy kardját tartsa meg, úgy szintén a többi magyar tiszt is. Erre megkezdődött a fegyverletétel. A gyalogság puskáit gulákba állítva, tülténytartóit és oldalfegyvereit ezekre aggatta. A lovasság kardját és karabélyát a nyeregkapára akasztva, a lova-

kat a kozákoknak adta át. Az egymás mellé felállított ágyúk fogatait szintén kozákok vették át.

Szállósnál 11 tábornok, 20 ezer emberrel, 140 ágyúval és 2000 lóval jutott hadi fogásba. A foglyokat Anrep tábornok vezetésével egy ezred könnyű lovasság, a Jeleczki gyalogezred és 200 kozák kísérte.

A fegyvereket az oroszok készen tartott paraszt-szekereken Nagy-Váradra szállították, oda kerültek a magyar ágyúk is, honnan utóbb osztrák kézre jutottak. A zászlók legnagyobb részét a tisztek darabokra tépték s így csak a rudak kerültek az oroszok kezébe.

A hadi foglyokat először Zerindre, utóbb Sarkad felé Gyulára kísérték az oroszok, a hol az osztrákok vették át őket. A Görgei megadására vonatkozó első jelentésre Miklós császár augusztus 16-ikán Varsóból így válaszolt Paskievicsnek: «Dicsőség és hála az irtalom Isténének, dicsőség és hála neked, kedves parancsnok atyuskám. Megkaptad állhatatosságod és türelmed jutalmát. Miként fejezhetem ki azt az érzelmeket, a mely elfogott a szerencsés hír halatára? Térdre vetettem magamat, és megköszöntem Istennek, hogy szereti az igazhitű Oroszországot, s köszönetet mondok neked, esz-közének, a kit az ő akarata másodszor választott ki arra, hogy a fölkelést elfojtsa, még pedig ez alkalommal szerencsésen, a nélkül, hogy az orosz vérenek tovább kellene folynia. Az úr Isten jutalmazzon meg a nagy szolgálatokért, a melyeket tettél. A mi engem illet, én egy hálás léleknek minden szeretetével szorítottak keblemre.»

A szerencsés eseménynek ünnepelésére Varsóban a Pawonski-mezőn nagy katonai szemle tartott, melyen a császár a trónörökösrel s többek közt az osztrák követ, gróf Buol-Schauenstein, Lamoricière francia tábornok s Rochow porosz követ is megjelentek.

A FOLYÓSÍTOTT LEVEGŐ CSODÁI.

Már a legelső és legrégebb természettudósok is kimondták azt a véleményt, hogy a természeti tűnemények nem az embert fenyegető kegyetlen hatalmak, hanem szabadon működő erők, melyeknek okos felhasználása az emberiség jóvoltát és haladását nagyban elősegítheti. Már a művelődés legkezdetén a víz és levegő mindenki által észrevehető mozgását felhasználták hajtóerőül. Később már a rejtve működő erőket is fölismerte az emberi szellem és mesterségesen előállította és értékesítette azokat; így jutott a gőz, majd a villamosság alkalmazásához. A legutóbbi időben pedig a tudomány egy oly új erőt fedezett fel, mely páratlan tulajdonságainál fogva arra látszik hivatottnak, hogy minden eddig alkalmazott mozgatóerőt kiszorítson. Ez a csodálatos hatású új erőforrás a folyósított levegő.

Mióta meg van állapítva, hogy a természeti anyagok háromféle módosulásban, u. n. halmazállapotban fordulnak elő, azaz mint szilárd, cseppfolyós és légnemű testek, — a tudomány folyton arra törekedett, hogy minden anyagot lehetőleg mind e három módosulásban előállítson. Különös fontosságot tulajdonítottak pedig a rendesen légnemű halmazállapotban előforduló elemek cseppfolyósításának, mert azt tartották a kutatók, hogy ezeknek az anyagoknak számos tulajdonsága csak ebben a módosulásban mutatkozik. Néhány elemnél ez gyorsan sikerült is, így pl. az élelynnél és calciumnál; más, fontos anyagoknál azonban, mint például a levegőnél oly nehézségek állottak elő, hogy a folyósítás lehetőségét egyáltalában már-már kétségbevetették. Az ilyenfajta légneműeket állandóknak, permanenseknek nevezték.

Tudvalevő, hogy a légneműek cseppfolyósítását általában lehűtéssel lehet elérni, az a hőmérsékleti fokozat azonban, melynél ez az átváltozás létrejön, a különböző anyagoknál különböző. A levegőnél ehhez 140° C szükséges. Mivel ilyen hidegség a természetben még megközelítőleg sem fordul sosem elő, érthető, hogy a levegő sohasem mutatott hajlandóságot a folyós állapotba való átmenetre. Kísérletileg kell tehát ezt az alacsony fokot előállítani. S ennél a kísérletnél kezdődik meg a levegő folyósítása által megismert csodálatos jelenségek sorozata. Hogy ugyanaz az említett roppant alacsony fokot elérhessük, először a leve-

gőt a lehető legmagasabb hőfokra, azaz az izzópontra kell hevíteni, a mi csak nyomással érhető el. Ez a nyomás ebben az esetben 200 légkörmnyi, a mi óriási, tekintetbe véve, hogy a legjobban fűtött lokomotivokban legfeljebb harmincz légkörmnyi nyomás uralkodik. (Egy légkörmnyi nyomás alatt az egy négyyszög centiméter területre nehezéző levegő-oszlop nyomását értjük. Ez körülbelül egy kilogramm. Kétszáz légkörmnyi nyomás tehát azt jelenti, hogy az így összenyomott levegő az azt tartalmazó edény falának minden négyyszögcentiméternyi területére akkora nyomást gyakorol, mintha ugyanerre a területre 200 kilogramnyi súly nehezednék.)

Sokáig nem is ismertünk olyan anyagot, mely ilyen nyomást ki bírta volna állani. A technika fejlődése azonban teremtett ilyen ellenállásra képes edényeket is, úgy hogy ma már néhány száz légkörmnyi nyomást kibíró edényekkel rendelkezünk. Mikép lehetséges azonban, hogy a legalacsonyabb hőfok előállításához először a legmagasabbnak létrejötté szükséges? A magyarázat ez. A roppant nagy nyomás után a levegő megint rendkívül gyorsan terjeszkedik szét. Ennél az óriási és hallatlan gyors munkánál, mint minden munkánál, sok hő fog el. A hőelhasználás akkora, hogy a levegő hőmérséklete 150 fokra esik, azaz a légnemű levegő folyóssá válik. Ezt a kísérletet először két osztrák-lengyel vegyész, *Olszewsky* és *Wroblewsky* hajtották végre, kiknek 1883-ban, Krakóban sikerült cseppfolyós levegőt előállítani és rövid ideig ebben a halmazállapotban megőrizni. Az előállítási költségek, az idő és fáradság nagysága, főleg pedig a hosszabb megőrzés nehézsége lehetetlenné tette, hogy már akkor az új anyag gyakorlati érvényesítésére gondoljanak. Napjainkban végre *Linde* müncheni tanárnak sikerült egy oly szerkezetű gépet összeállítani, melynek segítségével könnyen és tartósan lehet cseppfolyós levegőt előállítani és megőrizni. A gép elmés rendszere abból áll, hogy az egyszer megnyert alacsony hőfok használat után megint visszavezetődik a gépbe. Ily módon öránként legalább háromnegyed liternyi cseppfolyós levegő nyerhető s a Rajna mentén egy gyár már foglalkozik is ezzel. A folyósított levegő összegyűjtésére és megőrzésére igen alkalmas palackot szerkesztett *Dewer* James, a híres angol fizikus. Ezek a palackok kettős fallal bírnak, s a palack közötti ürrégmentes, tehát a hő ki- vagy behatolása lehetetlen.

Az összenyomott levegő hirtelen kiterjedése

1849-iki kép után. RÜDIGER TÁBORNOK.

mint mozgató erő oly hatalmas, hogy a gőz vagy villamosság működő képességét is jóval fölülmúlja. Amerikában nemrég megkísérlették egy tehervonat ily erővel való szállítását s a kísérlet oly jól sikerült, hogy komolyan foglalkoznak már a városi közlekedési eszközök légneműes üzemre való átalakításának eszméjével. Ha elgondoljuk, hogy ennek az új erőnek a forrása a levegő, tehát az az anyag, mely korlátlanul mindenkié s mely sosem válhatik magántulajdonná, — rögtön nyilvánvalóvá lesz, mily nagy jövője van ennek az új természeti erőnek.

Egy egészen váratlan felfedezésre jutott *Linde* tanár a levegő folyósítását célzó vegyi kísérletezései közben. Észrevette ugyanis, hogy a folyós állapotba való átmenetnél a levegőből, melynek alkotórészei tudvalevőleg az élely és a légegy, ez az utóbbi szinte egészen elpárolog s majdnem tiszta élely marad vissza. Ez arra a gondolatra vezette, hogy egy ily arányú keverék hatásos robbantószerként is használható lenne. Néhány gyapotdarabkát folyósított levegőbe is mártott s érezburkoka tett. Az így nyert patronok robbantó ereje bámulatosnak, a dinamit-hoz hasonlóknak bizonyult. Nagy előnyük azonban, hogy tizenöt perc alatt elvesztik hatóképességüket s így a dinamit főlhalmozásából és könnyelmű őrzéséből származó szerencsétlenségekhez hasonló bajt sohasem idéznek elő.

A folyósított levegő nagy élelytartalma azonban egészségügyi szempontból is fontos. Végre van egy gyors és hathatós eszköz, melyel a kórházak, lakóházak belső helyiségeinek levegőjét könnyen és a szellőztetésekkel járó veszélyek nélkül lehet tisztítani.

A folyósított levegő meglepő tulajdonságaival oly jelenségeket lehet létrehozni, melyek látszólag a természeti törvények felfordulását bizonyítják. Öntsünk például folyó levegőt egy nyílt edénybe; a levegő rögtön forrni és gőzölgögni kezd, míg kivül az üvegen nagy jégesapok támadnak, az egész edény körül pedig nedves légrétegek sűrű köd keletkezik. Ezt a bűvészműtávhányhoz hasonló kísérletet még folytatni lehet. Ha valami rendes hőmérsékletű asztali italhoz folyó levegőt öntünk, az ital rögtön megfagy, míg viszont, ha fagyaltalal elegyítjük, a jégeműtál rögtön forrni kezd. A rendkívül alacsony hőfokok hatása másban is mutatkozik. A folyósított levegőbe mártott gumaticskó például fejszének is ellenálló keménységűvé válik. Az olyan állatok, melyeket ennek a roppant alacsony hőfoknak tettek ki, rögtön fölfüggesztették minden életműködésüket, mintha elpusztultak volna, a rendes állapotba való visszahelyezés után pedig vígan tovább éltek. A növénymagvak is, miután teljesen megfagytak, megint fölengedtek és ki is csíráztak.

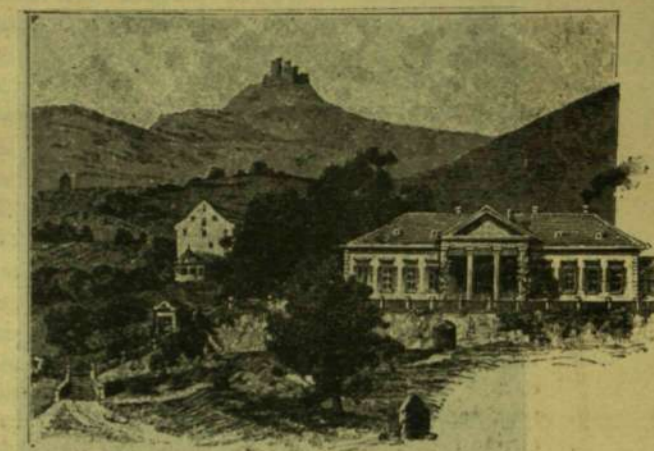
Míg tehát még nem is olyan régen a legtöbb légnemű testet állandóknak hittük, ma bátran azt lehet állítani, állandó gázok egyáltalában nincsenek is és csak az emberi tudástól függ, hogy minden gázműt anyagot folyós halmazállapotban is előállítson. A fentebb említett *Dewer*nek sikerült már a könnyű (hydrogénium) cseppfolyósítása is, a mihez pedig — 240 fok fejlesztése szükséges. Így közelünk a természettudomány egy régi céljának eléréséhez, az abszolut zéruspont föltalálásához. Kétségtelen ugyanis, hogy miként minden anyag bizonyos fokon felül már nem hevül, hanem valami más halmazállapotba megy át, kell, hogy létezzék egy oly határ is, mely az anyag lehűlésének lehetőségét megszabja. Ez előbbi fok az ismert forrási-pont, a most megállapított volna az abszolut zérus pont. Talán, már a közel jövő megoldja ezt a kérdést is.

Sokat töprengtek már a felett, hogyan nevezék el a most alkotonydó századot. A gőz, a villamosság századának? Bárhogy dőljön el ez a kissé gyerekes jelölgetés, nagyon valószínű, hogy a jövő században ezeket az erőket már a folyósított levegő fogja helyettesíteni.

Sz. Z.

GYÓGYINTÉZETEK A RÉSZEGSÉG ELLEN.

Moralisták és emberbarátok kezdetől fogva küzdöttek az iszákosság ellen; minden országban vasok köteteket tennének az erre vonatkozó törvények és rendeletek gyűjteményei;

VILÁGOS ÉS A VILÁGOSI VÁR.

(A kép jobb oldalán látszik a Bohus-kastély, melyben a fegyverletételt 1849. aug. 12-én aláírták.)

mindamellét a siker aránylag igen csekély és csupán a skandináv félsziget országairól mondható el, hogy a régi részegeskedés ma már csak kivételesen fordul elő.

Azokban az országokban, hol az iszákosság terjedéséről adatokat gyűjtöttek, megdöbbentőleg sötét képet nyertünk a süllyedés nagy mértékéről. Például Németországban több mint 300,000, Angliában közel fél millió embert itélnek el évente részegeskedés miatt. Poroszországban részegeskedés miatt 2500 ember hal meg évente s átlag mintegy 15,000 örül meg. Drezdában egyetlen gyáros évente 300,000 márká értékű encián-port adott el, mint gyógyszer a részegeskedés következményei ellen. S hogy a gonosz betegség mennyire terjed, mutatja az is, hogy egyes orvosok megfigyelése szerint a részegesek háromnegyede, sőt sokkal több is atyjától, vagy nagyszülőitől örökölte a nevezetes szenvedélyt.

Az encián-por és más gyakran hirdetett titkos gyógyszerek teljesen hatástalanok a szenvedély kiirtására; a mértékletességi egyesületek is csak kevés sikerrel működtek, mert a legtöbb iszákosnak nincs elég erkölcsi ereje fogadalmának megtartására s ellenőrizésük csaknem lehetetlen. Oly embereknek megmentésére, kik már szenvedélyes ivók, csak egyetlen gyökeres mód van, az, hogy külön és célra felállított gyógyintézetekbe viszik őket.

Az ily gyógyintézetek száma még igen kevés s a mi van is, legnagyobb részt többé-kevésbé megbízhatatlan magánintézet. Az első e nemű állami intézetet Bostonban állították fel 1857-ben; ilyen intézet ma az egész világon alig van 50. Legjobbik még az állami mellett az egyházak és egyes orvosok által felállított intézetek, minők különösen Amerikában, Németországban és Angliában vannak nagyobb számmal. A magánintézetek természetesen többé-kevésbé drágák is, így azokat csak a vagyonosabb osztály tagjai használhatják, holott az ily gyógyintézeteknek csaknem oly általánosnak kellene lenniök, mint a kórházaknak, mert a megrögzött részeges rendszeres kórházakban ápolni és gyógyítani alig lehetséges.

A gyógyításnak az ily kórházakban két fontos elve van: egyik teljesen meggátolni azt, hogy a beteg szeszest italokhoz juthasson, a másik pedig, hogy a részegeskedés következtében megromlott testi erőt a szabad levegőn való tartózkodás és rendszeres testi foglalkozás segítségével nyerjék vissza a betegnek.

A szeszest italok ivása a gyógyintézetekben egyáltalán tilos; még a belső orvosi és ápolók is kötelesek lemondani a legmértékletesebb borivásról is, hogy a példa ragadós ne legyen s hogy a visszaéléseket könnyebben lehessen ellenőrizni. Ezért a legtöbb intézet egészen félreeső helyeken állították föl; a betegeknek nem engedik meg, hogy pénz, vagy más értékes tárgyat hordjanak magukkal s különösen kezdetben soha sem szabad magukban kimeniök az intézetből. Később lassanként megengedik nekik a szabad kijárást és pénzkezelést is, hogy önállósághoz szoktassák őket s akaraterejüket próbára tegyék.

A józanságon kívül nagyon szükséges a kézi munkával való foglalkozás. Nyáron az ily intézetekben kerti és mezei munkával foglalkoztat-

Régi olajfestmény után.
RHÚZ ERZSÉBET.

ják a betegeket s különösen jó jelnek tekintik az orvosok, ha a munkában kifáradt betegnek kitűnő étvágya van. Télen a társasjátékokon és kirándulásokon kívül műhelyekben dolgoztatják őket, de közben kis ünnepeket, hangversenyeket is rendeznek. Sok intézetben van torna, massage, hidegvíz-gyógyintézet is, melyek különösen szükségesek a mellék bajok ellen, melyek között a leggyakoribbak a szívtágulásból származó betegségek. A legtöbb beteg csak az intézetben tanul meg ismét rendesen enni s ezért az étlapok készítésére külön gondot fordítanak.

A gyógyítás a betegség különböző foka és más bajokkal való összeköttetése következtében természetesen különféle; de általában hosszú, s a teljes felgyógyuláshoz, mikor tudniillik a beteg már erkölcsileg elég erős arra, hogy a szeszes italokat teljesen elkerülje s testi erejét is visszakapja, legalább egy év kell. Világos azonban, hogy a gyógyítás általában sikeres. Amerika intézeteiben az ápolat betegek számából 40—50%-a rendszerint teljesen meggyógyul s többé soha sem lesz részeges. Legnehezebb, csaknem lehetetlen a gyógyulás az öreg és gyenge elméjű embereknel; ezeket tulajdonképp már nem ily kórházakba kellene adni, hanem részegnek menhelyébe, a melyekre szintén nagy szükség volna, mert a makacs részegesek sokszor közvetlen veszélyes emberek.

A gyógyintézetekből kikerültek több helyen

Calvinista Gyermeknevelő Intézet

Név	Év	Név	Év
1. János János	1828. I. 12.	1. Cséke István	1828. I. 12.
2. Miklós István	1828. I. 12.	2. János János	1828. I. 12.
3. Péter Péter	1828. I. 12.	3. János János	1828. I. 12.
4. János János	1828. I. 12.	4. János János	1828. I. 12.
5. János János	1828. I. 12.	5. János János	1828. I. 12.
6. János János	1828. I. 12.	6. János János	1828. I. 12.
7. János János	1828. I. 12.	7. János János	1828. I. 12.
8. János János	1828. I. 12.	8. János János	1828. I. 12.
9. János János	1828. I. 12.	9. János János	1828. I. 12.
10. János János	1828. I. 12.	10. János János	1828. I. 12.
11. János János	1828. I. 12.	11. János János	1828. I. 12.
12. János János	1828. I. 12.	12. János János	1828. I. 12.
13. János János	1828. I. 12.	13. János János	1828. I. 12.
14. János János	1828. I. 12.	14. János János	1828. I. 12.
15. János János	1828. I. 12.	15. János János	1828. I. 12.
16. János János	1828. I. 12.	16. János János	1828. I. 12.
17. János János	1828. I. 12.	17. János János	1828. I. 12.
18. János János	1828. I. 12.	18. János János	1828. I. 12.
19. János János	1828. I. 12.	19. János János	1828. I. 12.
20. János János	1828. I. 12.	20. János János	1828. I. 12.
21. János János	1828. I. 12.	21. János János	1828. I. 12.
22. János János	1828. I. 12.	22. János János	1828. I. 12.
23. János János	1828. I. 12.	23. János János	1828. I. 12.
24. János János	1828. I. 12.	24. János János	1828. I. 12.
25. János János	1828. I. 12.	25. János János	1828. I. 12.
26. János János	1828. I. 12.	26. János János	1828. I. 12.
27. János János	1828. I. 12.	27. János János	1828. I. 12.
28. János János	1828. I. 12.	28. János János	1828. I. 12.
29. János János	1828. I. 12.	29. János János	1828. I. 12.
30. János János	1828. I. 12.	30. János János	1828. I. 12.

A KECSKEMÉTI EVANGELIKUS ELEMI ISKOLA NÖVENDEKEINEK NÉVJEGYZÉKE AZ 1828-İK ÉVBŐL.

később egyesületeket is alakítanak az önmegtartóztatás megkönnyítése végett s igen sokan lettek közülök a mértékletesség elvének apostalai.

Természetes, hogy, mint minden betegségnél, a részegeskedésnél sem annyira a gyógyítás a fődolog, mint inkább a betegség megelőzése és terjedésének megállítás. Minden művelt nemzetnek gondoskodnia kell eszközökről, melyek a részegeskedés elterjedését hatásosan gátolják. Ez már közegészségügyi politikai feladat. Itt csak azt említtük meg, hogy az eddigi tapasztalatok szerint a legalkalmasabb eszköznek mu-

tatkozott a Skandináv országokban létesült úgynevezett *gothenburgi rendszer*, melynek lényege az, hogy a korecskák kezelését s általában a szeszes italok kimerését a nyereszkdő emberek kezéből kivesszi.

EGYVELEG.

* **Hatalmas papyrus-gyűjteményt** fedeztek fel közelebb Kasr-él-Banát egyiptomi község mellett a régi Euphemaria helyén. A legtöbb egy Gemellus Sampsonius nevű rómainak levelezése Kr. e. a III-ik századból. A levelekből látható, hogy e helyen akkor még a Moeris-tó partja volt s helyén Dionysias városa. A nagybecsű lelet már Londonban van.

* **Aránylag legtöbb ügyvéd** él Athénben. 130,000 lakóra jut 750 ügyvéd. Természetes, hogy igen sok az ügyvédi teendőket csak mellékesen űzi.

* **Óriási biztosítás.** A Santa-Fé dél-amerikai vasúti társaság épületeit egy ottani társaságnál 40 milliónál nagyobb összegre biztosította s évenként mintegy 400,000 forintot fizet érte. Nagyobb biztosításról még eddig nincs ismert adat. A londoni Cecil fogadó épülete 8 millióra van biztosítva.

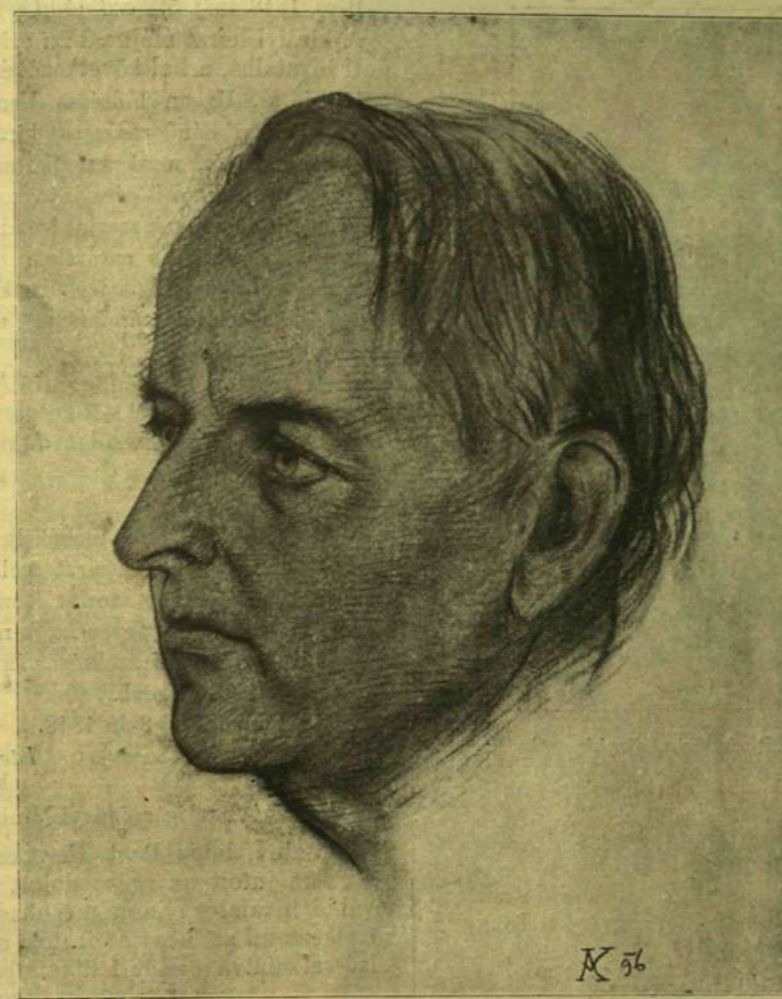

A KECSKEMÉTI EVANGELIKUS ISKOLA ÉPÜLETE.

Gömörly Frigyes rajza.
RHÚZ MIHÁLY HÁZA KECSKEMÉTEN.

KÉPEK PETŐFI GYERMEKKORÁRÓL SZÓLÓ KÖZLEMÉNYÜNKHÖZ.

Kriesch Aladár 1896-iki rajza után.
E. KOVÁCS GYULA.

E. KOVÁCS GYULA TEMETÉSE.

Országszerte nagy részvétet keltett a magyar színészet egyik legkiválóbb és széles körben ismert és nagyrabecsült tagjának, E. Kovács Gyulának váratlan halála, mely a még teljes erejében levő férfit oly hirtelen szolgált el az élők sorából.

Különösen Kolozsvárott okozott ez a művészetünket ért nagy veszteség mély megdöbbenést, hiszen a művész, bár a budapesti Nemzeti Színházban is szerepelt egykor, de működésének legnagyobb része mégis a kolozsvári színházzal fűződik össze s legtöbbit az ottani közönségnek volt alkalmja az ő alkotásaiban gyönyörködni.

Itt is tették ravatalra, a kolozsvári nemzeti színház csarnokában, annyi diadalának színhelyén, hol művészi játékával annyiszor elragadta a közönséget s melynek falai annyiszor viszhangzottak a neki szóló tapsok zajától.

A koporsóra a haza minden részéből nagy számmal érkeztek a koszorúk, Haller Lujza grófnő pedig a Petőfi sirjára rakott élővirágokból kötött gyászokrotát küldött el a kolozsvári ravatalra a művésznak, kit éppen a Petőfi-ünnepélyen mondott lelkes szónoklata közben ért el a halál. Az orvosi vizsgálat következtében állapította meg a halál okát: kisebb napszúrás, kétszeres agyszellhűdés és nagy vérömlés az agyban; a tüdőben gyűladás. A mikor Kovács a Jókai „Apotheozisát” szavalta, az előbb felhős ég kitisztult, a nap égetően tűzött alá. A művész fedetlen fővel, begombolt, fészes atillában, s nagy hévvel és érzéssel szavalt. Ezután eszméletlenül esett össze s hiába volt a leggondosabb ápolás, másnap estére kilehelte lelkét.

A művész holttestét Kolozsvárra vitték, díszes koporsóját a színház előcsarnokában helyezték el és elborították koszorúkkal. Augusztus 5-ikén reggel megérkeztek Nagy-Váradról a színtársulat férfi tagjai, kik azonnal a ravatalhoz mentek és letették rá a színtársulat koszorúját. A rengeteg számú koszorúknak egy részét az épület falára kellett elhelyezni. Délelőtt számos küldöttség kereste fel a

ravaltal koszorúval. Jókai nevében is vittek koszorút. Kolozsvár város nevében Nagy Mór helyettes polgármester, a *Petőfi-társaság* nevében Bartók, a *budapesti Nemzeti Színház* nevében Nádai, Dezső és Ivánfi, a *Népszínház* nevében Géczy, a *Vígszín-*

ház nevében Magyary, Földesi és Váradi, a nagyváradi *Szigligeti-társaság* nevében Radó, az *államvasutak* üzletvezetőse nevében Pollák, a kolozsvári *március 15-iki bizottság* nevében Deaky, az *Országos Színészegyesület* nevében Mészáros Kálmán, Nagy-Várad nevében a város polgármestere tettek le koszorút. Az *Erdélyi Irodalmi Társaság* is küldött koszorút. Folyton érkeztek részvétáviratok színházaktól, színtársulatoktól és magánosoktól az elhunyt özvegyéhez. *Bolányi*, a kolozsvári színház intendánsa és neje szintén megérkeztek a temetésre és koszorút tettek a ravatalra.

Jókai Mór az özvegyhez levelet intézett, mely így hangzik:

«A megrendítő csapás, mely nagyságod hitvesi szívet érte szeretett férjének váratlan elhunytával, engemet háromszorosan sujt. A megboldogultban én legrégibb, legizazibb és legkedvesebb barátaim egyikét gyászolom. Mint művész, vezéralakja volt az eszményi irány követőinek. Egy erős oszlopunk összetörése fölött búslakodom; de fájni fog a szívem örökké annál a gondolatnál, hogy e hős alak éppen az én költeményem remek előadása után tört össze. Szavakat nem találók a vigasztalásra. Isten olfalmazza az ő szeretteit! Legmélyebb tisztelettel maradok nagyságodnak igaz híve és szolgája *dr. Jókai Mór.*»

A ravatal két napig folytonosan nagy tömegek látogatták.

A temetés napján, augusztus 5-én minden mulatság és zene szünetelt Kolozsvárott.

Délután három óraker kezdődött a temetési szertartás. Ezekre menő közönség állotta körül a színházat. A színház udvara csak igen kis részét fogadhatta be annak az óriási tömegnek, mely megjelent a temetésen. A nagy közönség részben a színház előtti fasoros utcán, vagy a színházi bejárat előtt, részben pedig azon az útvonalon helyezkedett el, melyen a temetés elvonult. Kolozsvár képviselőtestületének tagjai, egyetemi tanárok, küldöttségek, gróf Esterházy Kálmán és báró Feilitzsch képviselők, stb. állták körül a ravaltat. A színház karának éneke után Szász Gerő esperes mondott imát, dicsőítve az elhunytat és hálát adva az Istennek, hogy ily szép halált adott neki jutalmul. A színtársulat

Dunky fivérének legújabb fényképe után.
E. KOVÁCS GYULA.

nevében *Szentgyörgyi* István búcsúztatta el a halott művészt. A Nemzeti Színház nevében *Idéni* Jenő szólott. A gyászének elhangzása alatt a koporsót a színtársulat férfitagjai emelték a gyászkoosra. Délután 4 óra volt, mikor megindult a hosszú, imponzans gyászmenet a temető felé. Valamennyi felekezet harangjai szóltak, s az üzleteket az egész útvonalon bezárták. Diszruhás lovasrendőrök nyitották meg a lassú, ünnepélyes menetet, mire a különböző egyletek és testületek következtek gyászba-vont lobogóik alatt, majd a gyászoló közönség sűrű, fekete sorai haladtak, közöttük a kolozsvári társaság ez idő szerint otthon tartózkodó előkelőségei s a Petőfi-társaság, az Országos színészegyesület, a budapesti színházak s a nagyváradi újságok küldöttei. A gyászhintó előtt koszorús kocsis haladt, sűrűn teleaggatva koszorúkkal, melyek a gyászkoosait s a koporsót is egészen elborították. A merre a temetés elvont, az utcának két oldalán mindenütt nagy közönség állott sorfalat.

A temetőben a dízsirhelyet, melyet a város Sári László sírja közelében jelölt ki E. Kovács Gyula számára, ezekre menő közönség állotta körül. A gyászos özvegyet Bölöny intendáns vezette, s mellette volt két leánya, s az elhunyt mostoha fia: Eszterházy Sándor és László. A sírnál a Petőfi-társaság nevében Bartók Lajos szólott következőleg:

„Még a tavasszal itt döngött szótát Petőfi ünnepén: 'Ott essem el én, a harc mezején'. És már őszszel a költő ihlete beteljesedett rajta. El-esett a harc mezején, a magyar művész csatáját diadalra víva meg. Petőfi hantjaira bukott. Az Apotheosis, a mit a halhatatlan költő fölött hangoztatott, az óvé is lett. Hattudalával a félisten bajtársává jegyezte el magát örök időkre. Nagyon szívből mondta, a mit mondott. Nem a színész beszélt s Petőfi meghallotta őt, kezét nyújtá utána és fölemelte magához. Méltónak találtotta. A hol a titán a letipart szabadságot viaskodott, ő fél-század után égáldozatot mutatott be emlékének. Harci viharban villámcseppek sujtotta le Petőfit, az ünnep derült égből egy fényes napsugár hamvasztotta el Kovács Gyulát. Egy napsugár, igen... de ez a sugár saját szívéből fakadt, az égből el-rabolt promethenszi szikra volt az. Az eszményiség, magyar művészet, hazaszeretet, olthatlan lelkesedés, — ez ölte meg.»

Ezután még *Föllinus* Aurél beszélt a kolozsvári nemzeti színház nevében és *Márki* Sándor az erdélyi irodalmi társaság nevében. A felhangozott sirt koszorúkkal, virágokkal egészen elborították.

Kolozsvárott mozgalom indult meg, hogy E. Kovács Gyulának díszes sírlelkét emeljék.

Az elhunyt emlékeztetésének megörökítésére báró *Feilitzsch* Arthur képviselő elnöke alatt gyűlést tartottak. A gyűlés, kiegészítve magát a Petőfi-társaság erdélyi tagjaival és az erdélyi részek előkelőségeivel, *Jókai* Mór diszelnöksége alatt bizottság alakult s Kovács sírlelkéje és szobra javára országos gyűjtést indít. A bizottság elnökei: Bölöny intendáns, Esterházy Kálmán gr., Feilitzsch Arthur báró; alelnökök: Bartók Lajos, Sándor József, Szász Gerő, Szvaecina Géza.

Megemlítjük egyszersmind, hogy E. Kovács Gyula hátrahagyott költeményeit az elhunyt leányai: Ilona és Etelka összegyűjtve, önálló kötetben ki fogják adni.

Az elhunyt művész életének főbb adatait lapunk múlt heti számában közöltük. Most két arcképet mutatjuk be, a melyek egyike Kriesch Aladár festő-művészünknek 1896-ban természet után fölvetett rajza, a másik pedig legújabb fényképi felvételt után készült. Egyszersmind egy jelmezképét is bemutatjuk; ez a művészt, mint idősebb báró Wesselényi Miklóst tünteti fel a 'Száz év előtt' című színműből, mely az erdélyi színészet száz éves jubileuma alkalmával a kolozsvári nemzeti színházban rendezett díszelőadásán 1892-ben került színpadra. Közöljük az alkalommal a kolozsvári nemzeti színház rajzát is, mely 1821 óta áll fenn s a mely az utóbbi évtizedekben E. Kovács Gyula anyai diadalának színhelye volt s a honnan most eltemették.

PETŐFI SAJTÓPÖRE.

Megsárgult régi hivatalos irások őrzik emléket s a legfelsőbb hatóságokon, meg V. Ferdinánd királyon és István nádorokon kívül talán senki sem tudott és nem tud maig sem arról a sajtópörrel, a melyet Petőfi ellen «A királyok-

Dunky fivérek fényképe után.

E. Kovács Gyula, mint id. báró Wesselényi Miklós a „Száz év előtt” című színműben.

hoz» című szenvedélyes, köztársasági szellemű költeménye miatt rendelt el Bécsből 1848 május 5-én Ferdinánd király.

Petőfi ezt az ismét és az akkori idők lázas, forrongó hangulatával magyarázható költeményét («Bármit mond a szemtelen hízelgés, Nin-csen többé szeretett király»... visszatérő sorokkal) 1848 április havában írta, nem sokára a «Talpra magyar» és a «15-ik márczius» után.

Külön lapokon nyomtatta ki és úgy terjesztette szerte az országban. A felelős magyar miniszterium kérdését oly kedvezően megoldó márczius 30-iki királyi leirat hatása alatt álló nemzet nagy részére koránsem lelkesítőleg, sőt megdöbbentően s visszatetszést kelte hatott a költeménynek féktelenül csapongó hangja. Csak kisebb számban voltak azok, a kik úgy magyarázták, hogy a vers nem egyesenes Ferdinánd király ellen, hanem általában a köztársaság érdekében a királyság intézménye ellen volt intézve.

A visszahatás legelsőben egy szintén röplapon, Kassán, Werfer Károlynál «F... Király Petőfi Sándorhoz» címmel kiadott vers alakjában jelentkezett. Az ösmeretlen szerző magát Ferdinánd királyt szólaltatja meg ebben a versben, a ki visszautasítva a gyűlölet vádját, szelid hangon kijelenti, hogy a költeményre nem szolgált rá. Erősebb hangon szól Petőfi költeménye ellen, egy másik «Honfi-szózat» címmel Debreczenben a «Debreczen-Nagyvárad-i Értesítő»-ben «Mező Dániel, hajdu-boszörmenyi nemzetőr és társai» aláírással április 21-én megjelent vers.

Erdélyben s különösen a székely földön könyomatú példányokban terjedt Petőfi verse s az akkori kormányzó, gróf Teleki József, Brassóba, Szebenbe, Maros-Vásárhelyre áruktatását tiltó rendeleteket küldött. Az erdélyi kancellária pedig V. Ferdinándhoz fölterjesztést tett, mellékelvén a költeménynek egy példányát is. Erre indították meg aztán Petőfi ellen a sajtóügyi eljárást V. Ferdinánd királynak Bécsből, május 5-én István nádorhoz intézett következő sajtókezű leiratával:

Lieber Herr Vetter Erzherzog Palatin!
Beyfolgend übersende Ich Ew. Liebden ein von Alexander Petőfi verfasstes Gedicht «an die Könige», das auf dem Umsturz der bestehenden Verfassung und Vernichtung des königlichen Ansehens gerichtet ist, zu dem Ende, damit Sie darüber nach dem neuen ungrischen Pressgesetz die entsprechende Verhandlung einleiten.
Wien, den 5. May. 848. Ferdinand m. p.

(Magyarul: Kedves unokácsém, Főherceg Nádor! Ide csatolva átküldök kedvesögednek egy Petőfi Sándortól szerzett, «A királyokhoz» című költeményt, mely a fennálló alkotmány fölforgatására és a királyi tekintély megsemmisítésére irá-

nyúl, a végből, hogy erre vonatkozólag az új magyar sajtótörvény szerint az eljárást megindítsa.

Bécs, 1848. máj. 5. Ferdinánd s. k.)

A királyi leirat május 8-án érkezett le a nádori hivatalba, a hol következőképp iktatták be:

«1084. sz. Ugyan Felsőes Urunk kéziratánál fogva, Petőfy Sándornak, a királyokhoz címzett költeményét, mint az alkotmány és királyi tekintély megsemmisítésére irányoztat, a legújabb magyar sajtótörvények szerint leendő elítélés végett átteszi.» Az elintézés rovatában ez áll: «Deák Ferencz igazságügyminiszter úrnak a költemény a legfelsőbb kézirat másolatával» szükséges intézkedés végett áttétetik.»

Deák Ferencz igazságügyminiszterhez a következő átirat kapcsán lett volna a királyi kézirat és a költemény másolata átküldendő:

1084.

Kedves Minister Úr!

Petőfy Sándornak ide mellékelte költeménye, a királyokhoz, legfelsőbb kézirat mellett, az e miatt a legújabb sajtótörvény szerint leendő eljárás okáért küldetvén le, — ugyanezt, a mondott kézirat másolatával e részbeni szükséges intézkedés végett teszem át Minister Úrnak.

Budán, Pünkösd-hó 8-án 1848.

István Nádor s. k. h. helytartó.

Deák Ferencz, igazságügyi Minister Úrnak.

Valószínű, hogy Deák Ferencznek tudomására sem jutott az egész dolog, mert, hogy a további hivatalos eljárás megakadt, arra enged következtetni az, hogy az iratok a «levéltárba» jelzéssel ellátva a nádori hivatalban maradtak. Lampérth Géza.

TELESZKY ISTVÁN.

1836—1899.

A magyar közéletnek ismét vesztesége van. Törvénytudásaink egyik kitünőségét veszítettük el a kiváló tehetségű s nagy képzettségű Teleszky Istvánban, a ki éles és boncsoló jogász-elmével fáradhatatlan s kitartó munkásságot egyesített magában. Először az ügyvédi pályán tűnt föl, majd évek során át a képviselőháznak volt tagja, miközben tevékeny részt vett különösen az igazságügyi törvények alkotásában és kodifikálásában. Később pedig mint államtitkár öt évig volt egyik vezérfőnök az igazságügyi kormányzásnak.

Teleszky István 1836. évi április 4-én született Szatmáron, hol atyja orvos volt. Jogi tanulmányait a pesti egyetemen végezte, s huszonkét éves korában már megszerezte a jogtudori oklevelet. Ez után két évvel ügyvéd lett s Nagyváradon nyitott irodát. Ifjú korában egyebek közt nagy emlékezőtehetségével tűnt fel. De komolysága és szorgalmas tanulása mellett a régi híres bihari bálokban is kedvelt egyéniség volt. Nagy-Váradon való letelepedése után Bihar megye esakhamar tiszteletbeli alügyészsé, majd Bihar megye és Nagy-Várad város is tiszteletbeli főügyészsé választotta; kiváló érdeme miatt a nagy-várad-i ügyvédi egyesület megalakításában, melynek szakosztályi elnökévé is lett.

Pályájának első tíz évét főleg ügyvédi és tudományos munkásságának szentelte. Ügyvédi irodáját nem annyira a közönséges mindennapi ügyek, mint inkább nagyobb és bonyolódottabb perek, jogtanácsok és szakvélemények szolgáltatása foglalkoztatta. A tudományos téren egyre nagyobb figyelmet kellett maga iránt a jogászgűlések vitáiban való részvételével és a szaklapokban megjelent cikkeivel. 1873-ban jelent meg első műve: «Az általános magyar magánjogi törvénykönyv tervezetnek bírálata.» Különösen az örökösödési joggal foglalkozott; erről szól

* Ugy ez a másolat, mint a Deák Ferenczhez intézett nádori átirat az Országos Levéltár nádori iratai között van; a költemény és az eredeti királyi kézirat azonban nincs a csomóban. Mellékesen jegyezzük meg, hogy a nádori hivatal irataiban Petőfi neve y-nal van írva.

az Akadémia által megdicsért szakműve is: «Örökösödési jogunk törvényhozási szabályozásához.»

1874-ben Nagy-Várad képviselőül választotta, s az országgyűlésen a bal-közép párt tagja volt. 1875-ben és 1878-ban is Nagy-Várad küldte az országgyűlésre. Ez utóbbi választáson későbbi minisztere, Szilágyi Dezső volt ellenjelöltje. A következő országgyűlésre Ugocsa megyének nagy-szólósi választókerülete küldte föl s e kerületet képviselte 1887-ig.

A magán- és társas életben, a törvényhozás termében is mindvégig szerény, egyszerű, komoly ember volt; egyszerűség, világosság és higgadság jellemezte szónoklatait is. Teljes meggyőződéssel szolgálta pártja elveit, de ellenfeleivel soha sem tűzött össze élesen.

A nyolcvanas években a törvényhozási munkálatok egész sorával bízott meg. A perrendtartási novella (1881. évi LIX. t.-cikk), s a végrehajtási törvény (1881. évi LX. t.-cikk) Teleszky munkája.

Sokoldalú teendői 1877 nyarán arra indították, hogy Budapestre költözzék. Ügyvédi irodáját ide tette át; a mellett a jogászegyesületnek egyik vezérfőnök lett. 1888-ban az igazságügyminiszteriumban államtitkárrá neveztetett ki, s az örökösödési jogról szóló, tőle származott törvényjavaslatot már ebben a minőségében képviselte az országgyűlésen.

Hivatali működésében munkaszeretet, pontosság és igazságosság jellemezte.

1893-ban betegeskedése miatt lemondott az államtitkárságról; 1897-ben pedig már képviselői mandátumot sem vállalt. A mozgalmassabb közélettől visszavonult, de a kisbirtokosok földhitelintézetének vezérigazgatóságát elfogadta. Bár beteges volt, midőn ez állásra lépett, még sem volt soha egyetlen irat vagy levél sem e nagy forgalmú intézetben, mely az ő kezén át ne ment volna. A folyó év tavaszán azonban már oly gyöngének érezte magát, hogy a vezérigazgatóságról is leköszönt.

E nyár elején Korintziára ment egészségének helyreállítása végett; de régóta aggasztó betegsége ott is csak súlyosbodott. Végre augusztus 5-én elhunyt, nagy házogat havján maga után nemcsak a jogtudomány terén, hanem családjá s számos barátja és tisztelője szívében is. Holttestét Budapestre szállították s itt helyezték örök nyugalomra. Dr. K. E.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Lenauból. Dr. Nagy Mór II. Kolozsvár, 1899.

Ritka ez a termékenység, mely Nagy Mór költői működését jellemzi. Nem tudjuk, mióta áldoz a művészetnek, de nyilvánosságra ez előtt csak tíz évvel bocsátotta első kőtetét. Azóta ez a tizenegyedik mű, illetőleg költemény-kötet, melyet kiadott. Nagy Mór-tól, mint eredeti költőtől, nem lehet elvitatni a tehetséget, vannak költői gondolatai, verselése pedig komoly lelkiismeretességről tanúskodik; de verseiből sokszor hiányzik a költőiség. Ugyanezt lehet mondani fordításairól is. Lelkiismeretes munkák ezek, látszik a gond és szeretet, melyet reájuk fordított, az eredetnek hangját, színetét azonban nem adják vissza eléggé. De azért nem mondhatjuk, hogy Nagy Mór Lenau költeményeinek fordításával hiába való munkát végzett. Lenau-nak ez az átültetése is nyereség irodalmunkra. Kötetéből álljon itt a következő mutatvány:

Ellinger fényképe után.

TELESZKY ISTVÁN.

A három indián.

Lenau költeménye.

Csattog az ég viharzó haragja,
Óriási tölgyeket hasgatva,
Túlharsogva a Niagara-t;
Lángostorként le-lecsap villáma
A bősülden tájtéko daglyra,
Hogy siessen bukni hamarabb.

Indiánok állanak a parton,
S hallgatják, hogy ver a hab a marton,
Hogyan zúg az erdő sóhaja.
Őz az egyik, de fölemelt fölvel
Dacozol még a rohanó idővel;
Mellette áll két derék fia.

Rátéknak az agg most két fiára,
És szemében a bú éjszakája
Sötétebb lesz, mint a fellegek,
És haragvóbb villám gyúl ki abban,
Mint milyen a felhőből kilobban,
S háborgó szívét így nyitja meg:

«Átok a fehérre! minden nyomra,
Mely övék; tengerre és folyamra
Mely hordozta e koldusokat!
Átok, átok a vezető szélre,
Ezer átok minden szikla-élre,
Mely nem törte meg hajóikat!

A hajókon egyre jönnek, jönnek,
Partjainkra mérges nyíllal lönek,
Pusztulás, rom jeltől jöttüket.
Kifosztottak mindenünkbel minket,
De meghagyják mély gyűlöletünket:
Jőjjetek, haljunk meg gyülekeket!

Igy beszélt az öreg a fiának,
Erre fűzből ósnakot faragnak
És a vízre szállanak vele,
Dobják majd az evezőket messze,
És egymással összeölekezve
Mennek, gyászdall énekelve, le.

Dörög az ég, dörög egyfolytában,
Villám röpköd a csolnak nyomában,
Rikoltanak a vészmadarak;
És a három férfi, eltökélve,
Dallal rohan a dűbörgő mélybe —
Most sodorja le a zuhatag.

Regénytárunk mai számában «Híres szerelmesek» cím alatt hosszabb cikksorozatot kezdünk meg. Az olvasó közönség részéről érdeklődéssel fogadtott «Híres asszonyok» című közleményekben a történelem nevezetes női szereplőiből mutattunk be egy érdekes sorozatot. Most pedig a világtörténelemben megörökített kiváló férfiaknak, uralkodóknak, hadvezéreknek, költőknek és művészeknek híressé vált szerelmi történeteit adjuk ugyanazon szerzőtől, ki e közleményekben is a legújabb kutatások eredményeit használta fel.

A Magyar Iparművészet, az iparművészeti társulat képes folyóirata, júliusi füzetében ismét sok érdekes közleményrel jelent meg. Fittler Kamil és Györgyi Kálmán szerkesztők minden füzet számára jól gondoskodnak tanulságos cikkekéről és az iparművészeti mozgalmakról is tájékoztatnak. Az új füzet első cikke «A régi hazai ornamentika» címen vitatkozás, melyben Huszka József, a magyar díszítő stíl buzgó nyomozója válaszol Hampel Józsefnek az előző számban megjelent cikkére, s erősíti, hogy a háziipar, a faragás, himzés, suba-díszítés megőrizte a magyar díszítés motívumát, a miben Hampel kételkedik s előbb be akarja várni, míg összegyűll hazánk népeinek tárgyi etnografiája. Róza Miklós a modern német iparművészetről értekezik. Gy. K. mutatványt és rajzokat közöl Kabók Imrénének a magyar színörkésztésről sajtó alatt levő művéből. Három plakát-pályázatról is kapunk értesítést és a versenyben nyertes vagy jobb rajzok képét. A művészetet tehát nálunk is igénybe veszik a hirdetések fokozására, a mi haladás, de a plakát szövegének magyarságára is figyelhetnének, mert a legszebb plakátok is nagyon bántó az ilyen magyarság: «Használati utasítás minden üveghez lesz mellékelve». Külföldi közlemények, rövid értesítések egészítik ki a füzetet, melynek kiállítása díszes képei tiszták. A társulat tagjai ingyen kapják a folyóiratot. Előfizetési ára egész évre 10 korona.

Az Athenaeum Olvasótárában a legújabb kötet *Szabad pálya* című társadalmi regény; írta Werner E., németből fordította Schmidt Árpád. A szociálista eszmék harca közö illesztik az író a regények elmaradhatatlan szerelmi történetét. Egy óriási vashámor tulajdonosa s egy fiatal szociálista mérnök képviselik a gyárat és szociálistmust, s belátják, hogy mindenkinek kölcsönösen engedni kell, és szabad pályára van szükség. Az ellentéteket egyelőre a szerelem oldja meg, mert a szociálista vezér egy arisztokrata lányt, egy polgár lányt pedig egy gróf vesz nőül. A regény három kötet s ára csinos kötésben 1 frt 50 kr.

Az Olcsó Könyvtár új, olcsóbb sorozata rendre megjelenteti az érdemes vállalat régebben megjelent füzeteit, a régind jól ocsóbb áron. A most megjelentek közt vannak: *Kraszewsky*-nek, a népszerű lengyel regényírónak híres műve «Ulána» (701—702. sz.), egy földesúr és pórlány szerelmi történetének tragédiája. *Kónyi* Manó a következő füzetben (703—704. sz.) *Deák Ferencz* 1861-diki országgyűléstől elfogadott két föliratát közli. *Szigligeti* népszínműve, a «Csikós» (705—707. szám) következik, ezután *Sandea* Gyula «Örökség» című beszélye (708—710. sz.) *Sand* György a maga idejében híres regénye «*Indiána*» (721—724. sz.) és *Francis* Mary regénye «*Molly mama*» (738—40. sz.) képviselik a francia elbeszélő irodalmat. A spanyol *Echegaray* nálunk is sikert aratott drámája «*A nagy Galeotto*» olvasmányok is lebilincselő. Becses kötet *Pascal* «Gondolatai», mely a XVII. század nagy gondolkodóját állítja elének. «*Beust és Andrássy 1870 és 1871-ben*» címen *Kónyi* Manó nagyon érdekes politikai esszayban jellemzi a két kiváló államférfiut. *Imre* Sándor «*A középkori magyar irodalom stíjáról*» értekezik (719—720. szám). *Gyulai* Pál pedig *Arany* Jánosról irt akadémiai emlékbeszédét közli. *Barsi* József könyve «*Utazás ismeretlen állomás felé*» (726—30. sz.) a szabadságharcunk után következett idők érdekes korrajza. *Dumas* vigjátéka «*A Saint-Cyri kisasszonyok*», *Csiky* Gergely elbeszélése «*A zokoli uraság két lánya*» és *Szász* Károly tanulmánya *Horatius*-ról

Vásonkeői gróf ZICHY ZSIGMOND, Khuen-Héderváry Károly horvát bán sőgőre, e hó 7-én meghalt, Reichenhallban. Höltestét Hédervárra szállítják a Khuen-Héderváryak családi sírboltjába, a hol az elhunyt gróf neje már régebbi idő óta el van temetve.

KOLOZSVÁRY KÁLMÁN, a zirci cistercita rend tagja meghalt Közégen 58 éves korában. A rend jeles tagját vesztette az elhunyt, a ki fiatalabb éveiben a tanári pályán működött, utóbb pedig a rendjóság-főkormányzója volt. Tagja volt Veszprémi megye törvényhatósági bizottságának is. A rendbe 1856-ban lépett be.

Elhunytak még a közelebbi napokban: KÜRTHY JÓZSEF földbirtokos, Baranyamegye 48-as alispánja, volt országgyűlési képviselő, Bars megye törvényhatósági bizottságának tagja, 84 éves korában, Bajkán. Kürthy Emil író-társunk édes atyját vesztette az elhunytban. — KOVÁRCSI SCHLICK BÉLA, a Schlick-féle vasasöntő és gépgyár-részvénytársaság vezérigazgatója, ki huszonhét éve működött előbb mint gépész-mérnök, tizenhárom éve óta pedig mint vezérigazgató a nagy gyárban, s az ipar terén szerzett érdemeiért magyar nemességet kapott, 48 éves korában. — ZIMANN JÁNOS, gimnáziumi tanár, a „Szepesi Lapok“ felelős szerkesztője, 54 éves korában, Iglón. — FÜRST IMRE, a budapesti Fürst Jakab és fia cég belső tagja, Bécsben, 37 éves korában. Az elhunyt része van a hazai szövőipar föllendítésében. — PACSÉRI REZSNYI AURÉL zentai rendőrkapitánynek temetése, a ki vadászatról jövet véletlenségből saját fegyverrel halálra sebezte magát s néhány óra múlva meghalt, nagy részvét közt ment végbe. — HALASI GÖZÖN DEZSŐ papnövevény, 21 éves korában, Székes-Fehérvárt. — NEUFELD MIKSA, a lévai népiszkola volt igazgatója, az orsz. izraelita tanító-egyesület tiszteletbeli tagja, 85 éves korában, Érsekújvárt. — SCHÖNAY EDE, a 44-ik gyalogezred hadnagya, kit gyakorlat közben ért halálos papszúrás, Pécsen. — POSTEL FERENCZ, cs. és kir. főhadnagy, augusztus 5-én 31 éves korában, Kormóczbányán. — RÓKA GYULA, a Ludovika Akadémia volt tánc-tanára, 53 éves korában, Budapest. — BRÜLL LIPÓT, Jász-Felső-Szentgyörgyön, 76 éves korában. — ARGAUER JÓZSEF, 43 éves korában, Budapest. — MAUSKA JÓZSEF, hunyady megyei nyug. irodai igazgató, 77 éves korában, Budapest.

ŐZV. TIMON BERTALÁNÉ, szül. Dombrády Mária, dr. Timon Akos miniszteri tanácsos és egyetemi tanár édes anyja, 77 éves korában, Ergemben; a köztisztelőben állott úrnő temetése nagy részvét mellett ment végbe. — ŐZV. BÁNYFI FARKASÉ, szül. blankenschwerti Marcell Polixéna báróné, 78 éves korában, Szent-Katolán. János Benedek író anyósát gyászolja az elhunytban. — DETTRICH BELÁNÉ, született Szávay Ilona, 31 éves korában, Kaposvárt. — KLAMARIK DANÓNÉ, született Urban Janka, 53 éves korában, Losoncban. — PULCZ IMRÉNÉ, született Koch Zsófia, nyug. bíró neje, 58 éves korában, Bártfán. — ŐZV. IMREDE LIPÓTNÉ, szül. sárosfalvi Bittó Julia asszony, 69 éves korában, Pozsonyban. — ŐZV. VINCZE MIKLÓSNÉ, szül. Ilkey Jozefa, 81-ik évében, Budapest. — ŐZV. DAVITSCH GÁBORNÉ, 51 éves korában, Gödöllőn. — ŐZV. MORGENTERN KATALIN, Margó Celia, Margó Zelmá színművésznők és Margó Éde szobrász édes anyja, Budapest. — SCHWARTZ REBEKA asszony, egy amerikai orvos felesége, Canastotában, New-York államban. Debreczenben született és az amerikai magyarság körében ismeretes volt jótékonyágáról. Uticában temették el. — HERCZEG ZSIGMONDNÉ, szül. Lövinger Regina, a Pannónia-biztosító-intézet titkáranak neje, Budapest. — ŐZV. PIGLER LIPÓTNÉ, szül. Schneider Mária, Budapest, 54 éves korában. — TÓTH ISTVÁNNÉ, szül. Kugler Erzsébet, 76 éves korában, Budapest.

BIGNIO-SIPOS ERZSI, ismert írónő meghalt Budapest. Bignio-Sipos Erzsi különösen a Népszínház közönsége ismerte. „Anyámasszony“, „Sehonnai“, „Vázsonyi molnárlány“ című darabjai, ha nem is arattak nagy sikert, kétségtelenül tehetséget árultak el.

Szerkesztői mondóvalók. Lásas álom. Elbeszélés. A gondolat nem volna rozsdos, de a kidolgozás nem sikerült, pedig hát az ilyenféle munkánál, a hol minden a történet elég vékony s kevésbé érdekes, — ez volna a fő. Örökké más, örökké egy. A közlendők közé tettük. Most is oda vágyom. Az öreg barcos. Álomok. Az első és utolsó közölni szándékozunk.

Foulard-selyem 65 krtól - 3 frt 35 krig méterenként legujabb mintázat és színben -

Órvényben. A kis költemény második verszaka szép, az elsőben és utolsóban azonban a halról vett hasonlat nem egészen találó. Még többet ártnak a kis versnek a formai fogyatkozások. Emlékszel-e. Hallgatni. Ne ébredj. Egy arckép előtt. Legnagyobb részök a szerelmi lyra lomtárából szedgetőit képekből, hasonlatokból van összeállítva; csak itt-ott találunk egy-egy erősebb fordulatot. Balaton partok alól. Ne ismerj meg engem. Együtt vagyunk, stb. Az első közölhető.

SAKKJÁTÉK. 2127. számú feladvány. Shinkmann W. A.-tól. Világos indul s a negyedik lépésre matot mond. A 2111. számú feladvány megfejtése Csipkés A.-tól. Világos. a. Sötét. 1. H65-c6 Kd5-c6 (a) 1. H65-c6 Kd5-c5 (b) 2. d3-e4 t. sz. 2. Hc6-e7 t. sz. 3. V mat. 3. V mat. Világos. b. Sötét. 1. H65-c6 Kd5-e6 2. H65-e7 stb.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Kecskemén: Balogh Dénes. — Lápódtúr: Hofbauer Antal. — Agárdon: Gáll Mihály. — Gyulán: Nuszbek Sándor. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY. A „Vasárnapi Ujság“ 29-ik számában közölt képtalány megfejtése: Hazafiú nem a születés, de a nevelés teszi az embert. Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. Szerkesztéségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Régi Makacs. származás viszketeg bármilyen sémör, bőrkütsések, test-, kéz- és lábáztatás ellen orvosiag ajánlatik a valódi Erényi-féle „Ichtiol-Salicil“, mely ezen bajokat a test bármely részén alapon gyógyítja. Használati utasítással ára 3 korona. 8178

Makacs. csusz, körszvény, derékfájás, nyilalás, hasogatás, szúrás, szagotás, máj-, lép- és gyomordaganatok ellen csak egy üveg valódi Erényi-féle NERVIN-t vegyen, mely ezen bajokat gyökeresen gyógyítja. Ára használati utasítással 80 kr. Postán szétküldi: Erényi Béla gyógyszer-tár Szabadzállás 6. (Pest megye). Főraktárak: Török József, Király-utca 12. sz. Dr. Budai Emil, Városháztéri gyógytár.

valamint fekete, fehér és színes Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — sima, ocskos, kockázott, mintázott és damaszt stb. (mintegy 240 különböző fajta és 2900 különböző szín és árnyalatban stb). Rubák s blonsokra a gyárból! Privát fogyasztóknak postabér, vámmentesen és házhoz szállítva. Minták postafordultával. Magyar levelezés. — Svájcba kétszeres levélbélyeg ragasztandó. HENNEBERG G. selyemgyárai, Zürichben (cs. és kir. udvari szállító).

„EGYÉRTÉS“ POLITIKAI NAPILAP. XXXIII. évfolyam. Felelős szerkesztő Dienes Márton. Az Egyértés nem dolgozik a hátravadászat ocsóskozásával, hogy magának egyszerű, tömészen csakhamar újra almaradó, új előfizetőket szeressen, hanem mindenkor kellő színvonalon álló közlemény, gyors, pontos és minden tekintetben megbízható tudósításai által iparkodik régi, jó hírnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fenntartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsola állandóan magához, hanem közönségét új hódítókat által évről-évre maradódnak meg is szaporítsa. Hogy ezt a célit elérjék erre nézve legnagyobb támaszuk a lap nagy terjedelme. Az Egyértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betűt közöl, mint a kisebb lapok három egész oldalon s így az Egyértés egy rendez 8 oldalos lapja annyi közlemény tartalmaz, mintha a kisebb lapok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak átlagban történik. Ilyenkor az Egyértés 12-20, illetőleg a kisebb alakban számúval 36-60 oldalnyi terjedelmű. Csakias a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyértés mindenről oly bő és részletes tudósításokat közölhet, a melyeket egy más lap sem nyújthat közönségének. Egy általánosan ismeretes, hogy az Egyértés országgyűlési tudósításai e nemben a legteljesebbek, nemcsak a tudósítások kimerítő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságnál fogva is, mely a tudósításokat minden pártzékenység előtti is évszentesse teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkívül bő tárcza- és regényrovata. Az Egyértés állandóan két kitűnő regényt közöl egyszerre, részint eredeti, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva először magyar fordítók fordításában. Az egy év alatt közölt regények 400-500 nyomtatott ívre, vagyis 40-50 rendez regény-kötetbe ragunk. Ily 40-50 kötet regény bolti ára legálább ugyanannyi forint. Ha most még tekintetbe vesszük az Egyértésnek mindenkor közlőnk kitűnő és szép politikai közleményeit, bő hírvetéseit, eredeti táviratait az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnapiok magjelenő s egy-egy szakpott pótló „Irodalom“, „Tanügy“, és „Mezőgazdaság“ című országos hírs rovatokat s végül az Egyértés legújabb informál közgazdasági, ipar mezőgazdasági rovatát és mozgásháló közönségi és tudósításait bátran mondhatjuk, hogy az Egyértés a hazai sajtónak egyetlen orgánuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégíteni képes. Mindezen előnyök dacára az Egyértés előfizetési ára a legmértékesebb: Egész évre 20 frt — Fél évre 10 frt — Negyed évre 5 frt — Egy óra 1 frt 40

MARMATIA Magyarország és Ausztria területére kizárólagosan szabadalmazott 8300 házigomba-irtó és fa-conserváló szer. Évek hosszú során át kipróbált kitűnő szer mindennemű épület-gyökere és hirtos kirtására s faanyagoknak, különösen padlók és házfedeleknek korhadás elleni conserválására. Egy kilogramm „Marmatia“ 10-14 m² terület bevonására elegendő. Egy kilo 50 kr. 4 kilogramm tartalmaz postaiadós csomagolás- és használati utasítással 2 frt. — 50 kgron fölött mennyiségben számköbe csomagolva méterenként 40 frt. (4 kgronál kevesebb nem küldik.) Egész épületek gombamentesítését megengedő szerint 10 évi jótállással eszközöljük. A „MARMATIA“ utasítást, vagy a pénz nélküleg beküldése mellett egyből kapható és megrendelhető. Kávay János és Társainál Máramaros-Szigeten. — Prospectus ingyen és bérmentve.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER legújabb égyrészes SKANYU-KÚT BÁNHEGYI C. J. BUDAPEST, IV. kerület, Rostély-utca 13. szám. Nagy választék mindennemű horgony halászati szerekből. Ugyint horgók, horgok felkötve, legyek és rovarok, horgászati készletek, uszatók, vízhatlan selyem és kenderzsinórok, zsinórkerekek h íszbotokhoz, forgók és halászbót. Vidéki megrendelések post. oszon eszközöltetnek. 8292 Eldadás nagyban és kicsinyben.

HAJFESTŐ FÉSŰ (Koffer-féle szabadalom, Berlin S.O. 36.) ösz vagy vörös haj előkészület nélkül valódi szőke, barna vagy fekete színre való festésre. Teljesen ártalmatlan. Évekig használható! Darabja 2 frt. Ausztria-Magyarország részére szállítja Vértess sas gyógyszer-tára Lugoson, Magyarország. 855

50 év óta köznevelésnek örövendek köhögés, rekedtség, torok és lélegzési szerek működési zavarainál a kitűnőnek bizonyult 7823 EGGER-féle MELLPASZTILLÁK (1 doboz 50 kr. és 1 frt. Próbadozok 25 kr.) ártalmatlan. Egy üveg ára 1 frt. Főraktár Budapest: Petri Ottó gyógyszer-tárban, I. Attila-kört 47. Kapható: Váci-kört 66. sz., Nádor-utca 3. és Király-utca 36. szám alatti gyógyszer-tárban is. 8190

Palais hajfijító használatával a megcsúszott haj eredeti színét nyeri vissza. A fejbőrt nem festi, a ruhá-neműt foltot nem hagy, többi előnye, hogy a hajfijítót eredetiben és hogy teljesen ártalmatlan. Egy üveg ára 1 frt. Főraktár Budapest: Petri Ottó gyógyszer-tárban, I. Attila-kört 47. Kapható: Váci-kört 66. sz., Nádor-utca 3. és Király-utca 36. szám alatti gyógyszer-tárban is. 8190

CHOCOLAT MENIER A világ legnagyobb gyára. 50,000 kilo. Kapható minden fűszer- és csemege-kereskedésben és cukrászdaiban. 7909 Naponkinti eladás

JUNO-KENŐCS (Kéz- és arczkenőcs) Minden eddig ismert szepítészert fölülmúl, a mellett tökéletesen ártalmatlan. Biztosan és gyorsan távolítja el a bőr mindennemű tisztátalan-ságát, mint: himlőhelyet, szepőt, májfoltot, perseneket (vimmeret), birtákkát (mitesser), pikkelykéteget, bőrhámot, napégést, arczerő-séget stb. A bőr érdességét és durva sázt megszűnteti, s rövid használat után bőlelérre, bársonysimává teszi. I. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. II. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — III. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — IV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — V. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — VI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — VII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — VIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — IX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — X. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XL. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — XLIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — L. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXV. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXVIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXX. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXXI. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXXIII. sz. tegely ára használati utasítással 50 kr. — LXXXXXXX

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgypor: a
La 7985
VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS

Szigeti Hattyu-éremel 1 kor. 20 fill.
Szigeti Hattyu-szappan 80 fill. r.
Szigeti Hattyu-mosdóvíz 2 kor.

A mai kor legkitünőbb bőrápoló szerei.
Szépítő, májfolt és az arczobor minden-
nemű tisztáltsági feltétlen és biztos
elmulasztására. Egyedül készítője óv.
Buzsáth Mártonné gyógyszerésztára
M. Szigeten. - Főraktár Budapest: -
Török József gyógyszer. Király-utca 12.
8301

A női szépség
emléke. Lököl-tisztítás és fenttar-
tására legkímélőbb, teljesen ártalmat-
lan, vegyszer és színezék nélküli
menny a 8296

Margit Crème
Rövid idő alatt szünteti meg a
túlszárított, pattanásos, bőrtájkát (mitesszer
és minden más bőrbaját. Kisimítja a
ráncozást és himlőhályékat még kor-
sokoráig egyenként is. Öde bőrtájkát
kímélő. Ára 50 kr., nagy 1 forint.
Margit hölgypor 60 kr., 3 szinben.
Margit szappan 35 kr. Margit
fogpép (Zahnpaste) 50 kr.

Készítő **FÖLDES** gyógyszerésztára,
Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár: Török József gyógyszerésztára, Buda-
pesten, Király-utca 12.

Kufeké féle
a tej legjobb hozzátévé
a betegséget
megakadályozza és eltávolítja
gyermekliszt.
Kapható gyógyszerésztárakban és droguistáknál.

6 arany 18 ezüst érem 30 tiszteleti és elismerési okmány.
Kwizda-féle Restitutionsfluid
Ára 1 üveg 1 forint 40 krajczár.
Kwizda-féle szarzalagvédő gummihó.
A szarzalagvédők árú szürke, fekete,
barna és fehér színben 4 nagyságban
allítottak elő és pedig bal- és jobb láb-
hoz. Szarhoz mérvé a b szerint

20-22 cm. ker.-nek megf. 1. sz. nagy.
22-24 2.
24-27 3.
27-30 4.

A szarzalagvédők árú szürke szín-
ben db. kint 1. sz. 2 frt 75 kr., 2. sz. 2 frt
95 kr., 3. sz. 3 frt 20 kr., 4. sz.
3 frt 65 kr. - Fekete, barna és
fehér színben db. kint 1. sz. 2 frt
95 kr., 2. sz. 3 frt 10 kr., 3. sz.
3 frt 40 kr., 4. sz. 3 frt 85 kr.

Kwizda-féle szar. gumi ököszűlkek, melyek a lovak
lábait vannak hivatal megvédeni.
Illusztrált katalógusokat ingyen küld.
KWIZDA JÁNOS FERENCZ
sz. és kir. csehb.-magyar és román kir. udvari szállító
kerületi gyógyszerésztárnál Korneuburg, Bécs mellett

„A világ legjobb sámfája“
FÖLDVÁRY IMRE
férfidivat és fehérnemű
raktárában. pánya
Budapest, IV., Koronaher-
zeg-utca 11. sz. és VIII.,
Kerepesi-út 9.
Férfi ingek, Jäger-árak,
vadász és sport-czikkék dús
választékban kaphatók.
Kostyúk és nyakkendők.

SODOR
Folyékony szénadtartalma acélsúlyú, melynek segítségével
mindenki, bárhol szénadtartalmu egészségesség, olcsó,
űdítő és hűsítő italokat (szódavíz, selters, limonádé, szik-
víz, málna, gazesze, pezsgó, tej stb.) készíthet az e célra
szerkesztett palackban a mellékelt utasítás szerint. A szénadt
vegyszer. A kezelés egyszerű, kényelmes. A foltok leheli.
1 doboz 10 sodorhüvelyvel 60 kr. Egy hozzá szükséges, min-
denkorra használható palack 3 frt. Részletes leírás és utasí-
tás kívánatra ingyen és bérmentve. Képviselet a magyar
koron. országai részére Budapestben.
Kertész Tódornál Kristóf-tér. Gettner és Rauschnál
Andrássy-út 8.

REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET
PHOTO-CZINKOGRAFIA
WITTIZ
MANFRÉD
VILÁGOS MŰTEPEM
KIRÁLY-UTCA
BUDAPEST, VI., Király-utca 30.

Saját készítményü 7920
Kötő árak, zsinagok, zsákok, ponyvák Torna-
eszközök függőágyak és mindennemű hálók
ipartelepe. Val. angol Foot-Ball és Lawn
Tennis játékok gyári raktárban
SEFFER ANTAL
Budapest IV., (Károlylak-
tanya) Károly-utca 12.
Vidékre árjegyzék szerint.

Vérszegények és lábbadozók
Serravallo Chinabort
Készítő Serravallo gyógyszerész Triestben.
Pompás írt, a miért a gyermekek is igen szívesen isszák
Sokszor kiuntették, Minden gyógyszerésztárban kapni. 8014

Patyi Testvérek Butor-áruháza.
Budapest, kerepesi-út 9/a., földszint és I. emelet, Pannónia szálló mellett.
Nagy választék, kizárólag szállár hazai gyártmányú asztalos és saját készítményü kár-
pitozott butorokból, minden versenyt és hirdetett árakat felülmúló olcsó árakon. Teljes
lakásberendezések, nyaraló, fürdő- és szálloda-butorzatok 2 évi jótállás és felelősség
mellett szállítanak.
Tévedés elkerülése végett cégünkre és címünkre figyelni kérjük. Disztes butor-album
1 frt beküldése mellett bérmentve küldetük meg. 8214

TESSÉK!
EGY PRÓBA MEGTESZI A
BIZTOS HATÁST
AZ
JBOLYA CRÈME
nem zsíros
8 nap alatt ifjítja és
szépiíti az arcot
ára 2 és 3 frt, kapható
SCHNEIDER J. GYÓGYSZERÉSZNÉL
RESICZÁN (DÉLMAGYARORSZÁG)

Államilag kedvezményezett gézőörve
berendezett első magyar
Torony-óra-gyár
Mayer Károly L.
utóda **MÜLLER JÁNOS**
Budapest, VII., Kazinczy-utca 3.
Képes árjegyzéket ingyen és bér-
mentve. 8110

Párisi hajápolási szerek!
„Viola“ hajfátalító-tej. Teljesen árta-matlan
kímélő hatású.
1 üveg ára 1 korona.
„Viola“ hajszesz. A haját legelővőbbé sem
szárítja ki, miért is ennek
alkalmazásánál a haj érzékenységit nem kell
tartani.
1 üveg ára 1 korona.
„Viola“ Tanno-chinin-pomádé. A haj ápo-
lására szolgáló kímélő hatású gyógyszer.
1 tégelynek ára 1 korona.
„Viola“ antiszeptikus fogpor. Egy doboz ára 60 fillér. 8215
„Viola“ antiszeptikus fogvíz. Egy üveg ára 60 fillér. - Kapható
az „Arany keresztben.”

A modern vegyészett hatalmas hala-
dása és az ebből származó számta-
lanan cosmetikus készítmények szám-
toltak képeket a 30 éven át bevált
Dr. Lengyel Frigyes-féle
Nyirfabalzsamot
elnyomni, a legjobb bizonyíték te-
hát, hogy itt egy valódi, a természet
által nyújtott szépitőszerről van szó. Ezen nyirfabalzsam
egy sajátos 30 évi gyakorlati vegyi eljárás alapján prepa-
ráltatik és csak azután jön forgalomba. Ezen folyadék
hatása, hogy a bőr felső rétegét lassankint le-
hántja és az által az aló réteget hőr által
szinben és üdőségben jön napvilágra, megszüntet
mindennemű kiütést, szeplőt, vörös foltokat és
anyafoltokat, simítja a ráncosbőrt és a himlő-
helyeket lassankint teljesen eloszlatja és az
arcbőrnek úde és egészséges szint kölcsönöz.
Egy korsó ára használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.
A nyirfabalzsam hatásának támogatására Dr. Lengyel
Frigyes-féle 8209

Benzoe szappan
ajánlatos. Egy darab ára 50 és 35 kr. Raktárban minden
jobb gyógyszerésztárban. Főraktár Magyarország részére Török
József gyógyszerésznél Budapest, Király-utca 12.

34. SZÁM. 1899. BUDAPEST, AUGUSZTUS 20. 46. ÉVFOLYAM.
Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG / egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt / félévre - 6
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG / egész évre 8 frt
/ félévre - 4
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK / egész évre 5.-
/ félévre - 2.50
Külföldi előfizetőknek a postailag
meghatározott vidéki létszámot.

SENT ISTVÁN KIRÁLY KÉT SZOBRA.
SENT ISTVÁN első királyunknak a fővárosban
két szobor-émléke készül. Egyik a buda-
vári Mátyás-templom mellett, másik az
Andrássy-út városligeti végén épülő ezredévi
émlékművön.

A budavári Mátyás-templom újjáépítése be-
fejezéséhez közeleg. A magyar műépítészetnek
ez egyik remekét, a díszes templomot, 1895-ben
szentelték föl, de még hátra volt annak a nagy-
szerű lépcsőzetnek és a Halász-bástya párká-
nyán végig húzódó oszlopcsarnoknak megépí-
tése, melyet a templom újjáépítője, Schulek
Frigyes tervezett. Schulek 1894 július havában
a magyar mérnök- és építész-egyesületben ter-
vezett elő a Mátyás-templom környékének
rendezésére vonatkozó terveit.

A tervezet általános elismerésre talált s annak
idején lapunk is közölte. Sajnos azonban, hogy
a szükséges költségek híján a szép terv kivitelé-
hez mind ezideig nem foghattak hozzá. A székes
főváros azonban legutóbb tekintélyes összeget,
mintegy 260,000 forintot szavazott meg a mun-
kálatokra. Schulek tanár időközben leszállí-
totta, a mennyire csak lehetett, az építés költ-
ségeit s e miatt változást szenvedett a Szent
István-émlék kiviteli tervezete is. Schulek első
tervezetében ugyanis a Szent István ülő szobra
a déli Halász-bástya közepén lett volna föl-
állítva egy román stílusú fedett kupolás csar-
nokban, körülövezve a fedett oszlopcsarnok-
kal. Az új tervezet szerint Szent István
király szobra szabad ég alatt állana és lovas-
szobor lenne. A tervezet többi része azonban
megmaradna.

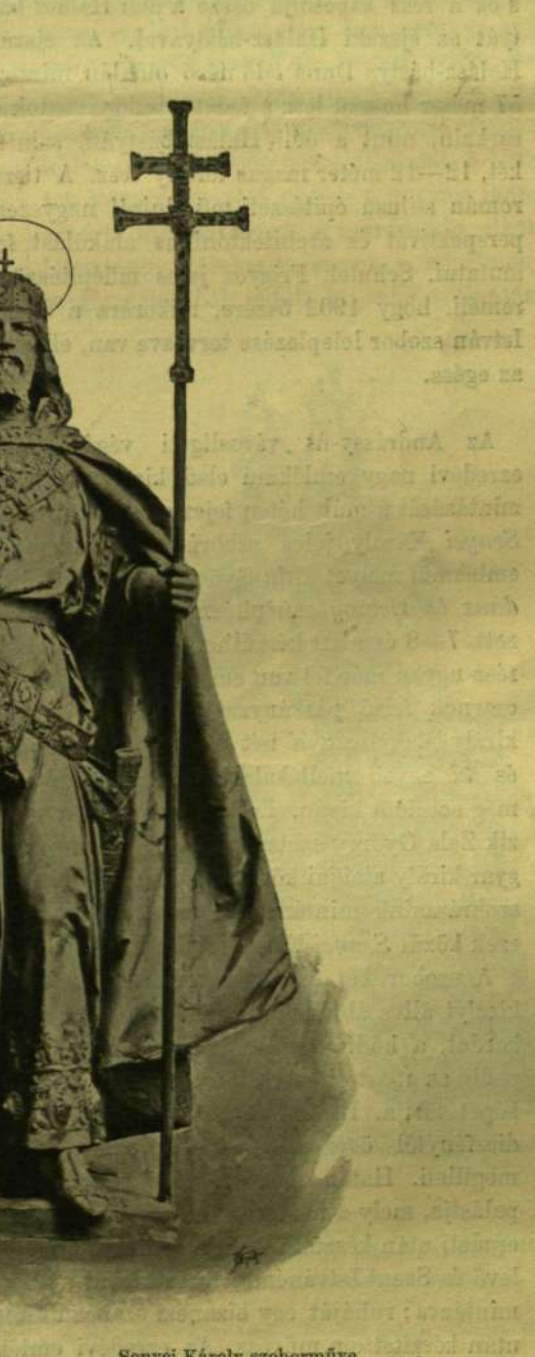
Szent István szobrának kiviteléhez még
1898 őszén hozzá fogott Strobl Alajos szob-
rász-tanár, a ki már be is fejezte a szobor
talapzatára való négy domborművü képet,
melyek tárgyai Szent István király életéből
vannak merítve. Egyiken Bécs küldöttsége hódol
a szent királynak, a másikon a király átveszi
a koronát és a hozzá tartozó királyi jelvénye-
ket. A másik két kisebb dombormű pedig a
templom alapítását és a keresztény vallás be-
hozatalát ábrázolja. Magának a főalaknak min-
tázásához Strobl az őszszel fog hozzá, de
eddig is számos tanulmányt és vázlatot készí-
tett a király lovas alakjához. E művészi szép-

gének ígérkező szoborhoz művészi keretet épít
Schulek Frigyes jeles műépítőnk.

A mostani Jezuita-lépcsőtől kezdve ivetes
fedett oszlopcsarnok fogja szegélyezni az egész
déli Halász-bástyát és pedig a királyi palota
felé néző oldalon mintegy 40 méter, a Duna
felé néző oldalon mintegy 37 méter hosszúság-
ban, az Albrecht-útra s az Iona-utczára hajló
oldalán pedig mintegy 19 méter szélességben.
A déli Halász-bástya oldalának két sarkán pedig

két, egyenként 12 méter magas torony fog ki-
emelkedni egyszerű síma román stílusban alko-
tott kupolával. Az így párkányozott déli Halász-
bástyán az Akadémia palotája felé nézve fog
felállítani Szent István király lovasszobrára.
A Fazekas-tér felé néző oszlopcsarnok iveteze alól
pedig négyszeres töréssel fog alávezetni a mint-
egy 42 méter hosszúságú lépcsőzet körülbelül
hat és fél méter szélességben. E lépcsőzetnek egy
fél-méddig kész részét ma már használja is a

Senyei Károly szoborműve.
SENT ISTVÁN SZOBRA A BUDAPESTEN ÉPÜLŐ EZREDÉVI EMLÉKEN.

* Lásd a «Vasárnapi Ujság» 1894. évi 43-ik számát.